Stichting Historische Verzameling KMA

Jaarverslag

2011-2015

Stichting Historische Verzameling KMA
Jaarverslag 2011-2015

Bezoekadres: Kraanstraat 4, Breda
Postbus 90002 4800PA Breda
Tel. 076-5273718 (alleen dinsdag)
www.kasteelvanbreda.nl
hv.kma@mindef.nl

© Stichting Historische Verzameling KMA

Vormgeving: Multimedia NLDA
Druk: Repro FBD

Inhoud verslag 2011-2015

Algemeen 5

Bestuur 9

Activiteiten 11

Publicaties en thematentoonstellingen 29

Bezoekers 33

Collectie 37

Beheer en behoud 41

Infrastructuur 45

Externe contacten 47

Ondersteuning 48

Financiën 49

Samenstelling bestuur en ondersteuning (31-12-2015) 50

Samenstelling Raad van Toezicht (31-12-2015) 51

Aanwinsten 2011 - 2015 53

Werk- en Studiegroep Nassau Vastgoed 63

Algemeen

Het bestuur van de Stichting Historische Verzameling Koninklijke Militaire Academie (HV KMA) doet hierbij verslag van de activiteiten en de gebeurtenissen in de periode van 1 januari t/m 31 december 2015.

Door omstandigheden is de jaarlijkse verslaglegging van de stichting na het verslag over 2010 achterwege gebleven. Met dit verslag over een periode van vijf jaar wordt dit rechtgezet.

De belangrijkste gebeurtenissen en activiteiten in de verslagperiode waren:

- Beleidsplan voor de periode 2011 – 2015;
- Bestandsopname van de schilderijencollectie door een externe deskundige in 2011;
- Hosten van een eigen website www.kasteelvanbreda.nl vanaf 2011;
- Uitgifte Kilacadmonpaper nr. 4, *De cadetten van 1953, over de inzet van de cadetten en de KMA tijdens de Watersnood van 1953*, presentatie hiervan tijdens de Diesviering, 24 oktober 2011;
- Herinrichten Puffiuszaal met gerestaureerde olieverfdoeken over de Tiendaagse Veldtocht, oktober 2011;
- Wisseling van de bestuurssamenstelling, 9 december 2011;
- Colloquium over generaal Kruls n.a.v. een schenking van een olieverfportret, 13 december 2011;
- Uitlenen portret koning Willem II t.b.v. een thematentoonstelling van de schilder B.C. Koek koek, september 2012 - juni 2013;
- Herinrichting van de Indiëzaal, 2013;
- Uitgifte Kilacadmonpaper nr. 5, *Officieren zetten Nederland op de kaart*, 2014;
- Kasteellezing over generaal Chassé, 2 april 2014;
- Onthulling van het standbeeld van Willem van Oranje, 11 juni 2014;
- Restauratie van Las Lanzas, afgerond in 2014;
- Internationale tentoonstelling en symposium *De Spaanse Weg, in het voetspoor van de Tercio's*, september 2014;
- Opdracht voor aanbesteding olieverfportret van Koning Willem-Alexander, juni 2015;
- Verder professionaliseren collectiebeheer, waaronder onderhoud, opslag, registratie en documentatie;
- Opzetten digitale fotobank;
- Wekelijkse openstelling op dinsdag van de expositieruimte in het KWP;
- Jaarlijkse deelname aan het landelijke Museumweekend;
- Jaarlijkse deelname aan de landelijke Open Monumentendag;
- Jaarlijkse deelname aan de landelijke Dag van het Kasteel, sinds 2011 tevens de Bredase Nassaudag;
- Jaarlijkse deelname aan de Bredase Cultuurnacht;
- Jaarlijkse extra openstellingen van de expositieruimte tijdens koninginne-/koningsdag;
- Steunverlening Breda's Museum;
- Ondersteuning Ceremoniële Peloton KMA en beheer Meesterdegens KMA;
- Coördineren VVV rondleidingen;
- Rondleidingen voor bijzondere groepen;
- Periodieke bijscholing en bijeenkomsten voor vrijwilligers en VVV personeel.

De discussie over het museaal beleid van Defensie is min of meer afgerond en heeft onder andere vorm gekregen in de oprichting van het Nationaal Militair Museum. De posities van de historische collecties, welke met name bij de Koninklijke Landmacht een bepaalde status hebben, is nog steeds niet volledig duidelijk. De HV KMA wordt door het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) officieel niet erkend, onder het mom dat de NLDA/KMA deel uitmaakt van het Commando Diensten Centrum (CDC). Echter binnen het CDC bestaat geen equivalent van de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht (TCKL) waaronder de historische collecties van de KL ressorteren. In dat kader heeft de CLAS alle financiële tegemoetkomingen aan de HV KMA stopgezet. Dat betreft reiskostenvergoedingen en een financiële bijdrage voor de vrijwilligers. Desondanks wordt het bestuur van de HV KMA nog wel uitgenodigd voor bijeenkomsten van de Commissie Collecties ressorterend onder de TCKL, zodat de HV KMA deel blijft uitmaken van een collegiaal netwerk van collectiebeheerders. Overigens staan de activiteiten van de Commissie Collecties in de laatste twee verslagjaren nagenoeg stil en zijn er geen bijeenkomsten meer georganiseerd, waarschijnlijk als gevolg van gebrek aan mankracht en andere prioriteiten binnen de CLAS. Het wegvallen van dit forum is weliswaar een duidelijk gemis voor de HV KMA, maar heeft een beperkte impact op het dagelijks functioneren van de stichting.

De belangstelling voor een rondleiding over het kasteelcomplex, o.a. via VVV-wandelingen, scholen en bijzondere groepen van binnen en buiten Defensie, blijft onverminderd groot. De afstemming van deze bezoeken met de servicebalie en andere betrokken diensten van Defensie/NLDA/KMA vereist voortdurende aandacht. Dit betreft met name het reguleren van de toestroom van bezoekers bij de toegang aan de Kraanpoort en het deconflicteren van deze activiteiten met de normale bedrijfsvoering of bijzondere activiteiten van de NLDA/KMA. Geconstateerd mag worden dat door goed overleg en de bereidwillige opstelling van de Defensiefunctionarissen een en ander in de meeste gevallen goed verloopt.

Het bestuur heeft in 2011 een beleidsplan opgesteld voor de jaren 2011 – 2015. Hierin is op basis van de ervaring van de voorgaande periode en een omgevingsanalyse een aantal strategische opties en prioriteiten voor de HV KMA vastgesteld. Deze zijn richtinggevend geweest voor de activiteiten in de verslagperiode. Geconstateerd mag worden dat in de afgelopen periode aan veel keuzes en prioriteiten invulling kon worden gegeven, maar dat sommige keuzes zijn achterhaald door de tijd en dat aan enkele voornemens niet altijd voldoende aandacht kon worden gegeven.

De stichting is opgericht in december 2003 op verzoek van de gouverneur KMA met het primaire oogmerk om de historische collectie, die eigendom is van de KMA, te beheren en (binnen de grenzen van de mogelijkheden van de bedrijfsvoering) toegankelijk te maken voor een zo breed mogelijk publiek. Om deze opdracht te adequaat te kunnen vervullen is in de beheerovereenkomst d.d. 19 maart 2004 tussen de gouverneur KMA en de stichting de nodige ondersteuning in geld en middelen van de zijde van de KMA toegezegd. Het bestuur en vrijwilligers van de HV KMA vervullen hun werkzaamheden geheel belangeloos en zonder vergoeding. Echter de jaarlijks financiële bijdrage van de zijde van de KMA/NLDA, is wegens aanscherping van de regelgeving binnen Defensie met ingang van 2011 stopgezet. Verder is de eveneens in de beheersovereenkomst toegezegde vergoeding voor een administratieve kracht voor gemiddeld 20 uur per maand per 1 januari 2012 stopgezet. Tot slot is als gevolg van een reorganisatie bij de NLDA/KMA de functie

van restaurateur per 1 januari 2012 weggevallen. De (financiële) gevolgen van deze maatregelen en de gevonden oplossingen zijn elders in dit verslag uiteengezet, onder meer in het financiële hoofdstuk.

Al met al ziet het bestuur met tevredenheid terug op een succesvolle periode. Gelet op het ambitieniveau en de toenemende belangstelling voor de collectie en het Kasteel van Breda blijft er voor de toekomst voldoende werk. De doelstelling om het cultuurhistorisch erfgoed van het Kasteel van Breda zoveel als mogelijk te ontsluiten voor een groter publiek heeft in de afgelopen jaren steeds meer vorm gekregen. Het bestuur is van mening dat hiermee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan een positieve publieke presentatie van de NLDA/KMA en dat daarmee de banden met de stad en burgerij van Breda worden verstevigd en bestendigd. Het bestuur dankt allen die deze resultaten hebben mogelijk gemaakt. Dat betreft de vele vrijwilligers, maar ook de leiding van de NLDA/KMA en de ondersteunende diensten van Defensie.

Bestuur

Het voltallig bestuur is regelmatig bijeengekomen voor een formele bestuursvergadering. Het merendeel van de activiteiten van de stichting wordt echter afgestemd tijdens de wekelijkse informele bijeenkomsten van het bestuur en enkele specifieke vrijwilligers.

De deelname van een vertegenwoordiger van het Cadettencorps in het bestuur is niet voor ieder jaar ingevuld geweest. Geconstateerd wordt dat een structureel contact met de cadetten en de Senaat in de praktijk moeizaam verloopt en sterk persoonsgebonden is. Op 9 december 2011 heeft de heer Loek de Vries, mede oprichter van de stichting, zijn functie als secretaris overgedragen aan de heer Pico Rozendaal. Aan de heer De Vries is bij die gelegenheid op basis van zijn grote verdiensten voor de stichting en de KMA de Academiemedaille in zilver uitgereikt. Hij is na zijn functieoverdracht de stichting blijven ondersteunen, zo lang als zijn gezondheid dat toeliet. Door zijn lange ervaring was hij een vraagbaak voor het bestuur en trad hij op als het geweten van de stichting. Helaas hebben wij op 10 maart 2014 na een ziekbed, afscheid van hem moeten nemen. Wij zullen hem blijven herinneren als een uiterst gemotiveerd en betrokken lid van het bestuur en een oprecht collega en vriend.

Ons bestuurslid de heer Boudewijn van de Calseijde werd op 29 april 2011 gedecoreerd als Ridder in de Orde van Oranje-Nassau wegens zijn verdiensten op het gebied van het cultuur erfgoed en historisch onderzoek in het algemeen en voor het Princenhaags Museum en de stichting HV KMA in het bijzonder .

De bibliothecaris, de heer Jacques de Graaf, heeft zich formeel teruggetrokken als adviserend lid van het bestuur, gelet op een wijziging van zijn functieomschrijving tijdens een van de reorganisaties van de NLDA/KMA. Desondanks kan de HV KMA in voorkomend geval nog steeds een beroep doen op zijn kennis en ervaring.

Raad van toezicht

In de opvolging van generaal-majoor b.d. C. Neisingh als vertegenwoordiger van de Koninklijke Marechaussee (KMAR) in de Raad van Toezicht, is door omstandigheden niet voorzien. De vulling van deze vacature is echter wel wenselijk om een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van de krijgsmachtonderdelen met een KMA opleidingsgang te bewerkstelligen. Ook heeft de gemeente Breda geen opvolging voorzien voor het vertrek van mevrouw Voermans in de Raad van Toezicht.

Activiteiten

EVENEMENTEN

Dag van het Kasteel tevens Bredase Nassaudag

Het kasteelcomplex is al vele jaren opengesteld voor het algemene publiek tijdens de landelijke Dag van het Kasteel, traditiegetrouw op de 2e Pinksterdag. Dit geschiedde al vóór de oprichting van de stichting HV KMA. De organisatie daarvan werd gecoördineerd door de sectie Communicatie van de NLDA/KMA. Gaandeweg heeft de stichting de organisatie hiervan overgenomen en levert Defensie alleen nog ondersteuning vanuit Paresto en het wachtpersoneel.

In 2010 werd door de stichting Breda Nassaustad de eerste Bredase Nassaudag georganiseerd, met tal van activiteiten in het Valkenberg, de Grote Kerk en andere historische plaatsen in de stad. Bij deze eerste editie werd ook een beroep gedaan op de HV KMA om hieraan mee te werken. Mede op advies van de zijde van onze stichting wordt vanaf 2011 de Bredase Nassaudag gelijktijdig georganiseerd met de landelijke Kastelendag op 2e Pinksterdag. Het thema en de activiteiten worden zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd en deels gezamenlijk georganiseerd. Daarbij blijft iedere organisatie wel verantwoordelijk voor het eigen programma met een eigen budget. De scheiding van activiteiten valt grofweg samen met de geografische grenzen van het kasteelcomplex.

Bij deze jaarlijkse openstelling van het kasteel worden zoveel mogelijk historische ruimtes toegankelijk gemaakt voor het publiek. Vanaf 2011 zijn in overleg met de gouverneur en later de commandant NLDA ook de ontvangstruimtes van het Blokhuis opengesteld. Dit trekt veel belangstelling van de bezoekers. Verder verzorgen onze eigen gidsen rondleidingen over het terrein en in de opengestelde ruimtes. Om de openstelling voor een zo breed mogelijk publiek aantrekkelijk te maken, wordt het programma “aangekleed” onder meer door middel van het optreden van historische groepen, muziekgezelschappen (traditioneel tot en met 2014 het Senioren Orkest Nieuw Ginneken en vanaf 2012 ook het Bergen op Zooms Blazersensemble), het inrichten van een cateringpunt op de Binnenplaats en bij de Granaattoren en specifieke activiteiten voor kinderen (alchemistenplein, ponyrijden, speurtocht, kleurwedstrijd en een interactief kindertheater voor de allerjongsten in de Kolommenzaal, verzorgd door theatergroep De Vlinderfabriek). Er wordt zo mogelijk ingespeeld op het jaarlijkse thema van de landelijke Kastelenstichting en op het thema van de stichting Breda Nassaustad. De promotie en publiciteit geschiedt voornamelijk door middel van “free-publicity” in diverse lokale media. Deze invulling in combinatie met het samenvallen van de Bredase Nassaudag heeft geleid tot een toenemende bezoekersstroom van gemiddeld 2.000 bezoekers in het verleden tot wel meer dan 6.000 in de laatste verslagjaren. De stichting verheugt zich over deze enorme belangstelling, maar tekent ook aan dat met deze aantallen de grenzen van het organisatievermogen van de stichting worden bereikt. Tijdens de kastelendagen worden meer dan 50 vrijwilligers ingezet om de bezoekersstromen in goede banen te leiden en toezicht te houden. In 2014 en 2015 werd de groep eigen vrijwilligers

welwillend aangevuld met een aantal vrijwilligers van het generaal Maczek Museum. Voor het alchemistenplein worden via de stichting Breda Nassaudag studenten van de AVANS Hogeschool ingezet. De grotere bezoekersaantallen hebben in 2015 geleid tot de noodzaak om naast het al ingehuurde EHBO personeel een professionele Bedrijfshulpverleningsorganisatie in te huren.

Bijzonderheden per jaar

2011 Openstelling Blokhuis als primeur, deelname van de cultuurhistorische groepen Merck toch hoe Sterck (o.a. Blokhuis) en de Bergsche Battery in de Wilhelminatuin; toneel en breakdance demonstraties op de Binnenplaats.

2012 Cultuurhistorische groepen Merck toch hoe Sterck (o.a. Blokhuis) en kampement van Borgerij Bergen opden Zoom in de Wilhelminatuin; kinderboekenschrijvers met verhalenvertellers; diverse kleinere muziekgezelschappen.

2013 Cultuurhistorische groep Merck toch hoe Sterck; thematentoonstelling over de inzet van de cadetten en de rol van de KMA tijdens de Watersnoodramp van 1953; interactief kindertheater door de Vlinderfabriek in de Kolommenzaal; openbare yoga-les op de Binnenplaats; powerpoint over het leven van prins Fillips Willem.

2014 Cultuurhistorische groep de Bergsche Battery; de vijfjaarlijkse Blyde Incomste (Engelbrecht I met Johanna van Polanen in 1404) dit in combinatie met het naspelen van de bestorming van het Spanjaardsgat georganiseerd door Breda Nassaustad; de Nassaudag werd aangegrepen voor de officiële opening van de Willem-Alexanderbrug over de Mark, waarbij de VIP gasten toekeken vanaf de kade achter gebouw H; interactief kindertheater door de Vlinderfabriek.

2015 Cultuurhistorische groep Merck toch Hoe Sterck; SONG harmonie vervangen door Opleidingsorkest Sint Caecilia uit Bavel; in verband met het thema “buitenplaatsen” zijn als eenmalige extra attractie het Jachthoornkorps Garde Jagers en een boogschiet vereniging Breda Archery in het programma opgenomen.

HENRICVS

Bredase Cultuurnacht

De HV KMA participeert sinds 2011 in de programmering van de Bredase Cultuurnacht die sinds enkele jaren eind januari wordt georganiseerd door de openstelling van het Koningin Wilhelmina Paviljoen met daarbij activiteiten of tijdelijke expositie die zo mogelijk aansluiten bij het Bredase thema. Deze extra openstelling trekt altijd veel bezoekers.

Bijzonderheden per jaar

2011 *De geheimen van de Belgische "spion" Goffinet* die rond 1850 in opdracht van kroonprins Leopold II verkenningen liet uitvoeren in het garnizoen Breda en omgeving.

2012 *Het Mysterie van de Egmondgalerij*, een theatervoorstelling met een klank en lichtspel vanaf de Egmondgalerij waarin kinderen het geheim van de Egmondgalerij moeten oplossen.

2013 Thematentoonstelling over de inzet van de cadetten en de rol van de KMA tijdens de Watersnood van 1953 aan de hand van teksten en een fotocollage uit het gelijknamige Kilacadmonpaper nummer 4. De tentoonstelling werd geopend door de burgemeester van Breda, de heer P. van der Velden, door middel van een slinger aan de sirene die opgesteld stond bij een op het Kasteelplein geparkeerde DUKW; cadetten van de infanterie verleenden hun medewerking door het aanreiken van zandzakken waarmee kinderen een wedstrijdje zakken vullen konden houden.

2014 Thematentoonstelling *Zien, officieren zetten Nederland op de kaart*. Aan de hand van documenten en tekeningen werd een historisch overzicht gegeven van de ontwikkeling van de militaire cartografie in Nederland. Tevens presentatie van het gelijknamige Kilacadmonpaper nr 5.

2015 Thematentoonstelling *Een kaart voor Felix*, gebaseerd op een unieke verzameling ansichtkaarten over militaire taferelen uit de periode 1914 – 1918 van een Roosendaalse kostschooljongen, Felix van Hasselt.

Landelijk Museumweekend

Deelname aan de jaarlijkse landelijke museumweekenden (doorgaans in de maand april) geschiedde in de vorm van extra openstellingen van de expositieruimte in het Koningin Wilhelmina Paviljoen (KWP), al dan niet gepaard gaande met een thematentoonstelling. Deze extra openstellingen leverden een groot aantal bezoekers op. In 2015 is het landelijke museumweekend gewijzigd in een museumweek. De HV KMA heeft afgezien van deelname, omdat openstelling voor de gehele week niet haalbaar is en de keuze voor één van de twee weekenden moeilijk was. In 2015 is de openstelling gekoppeld aan Koningsdag, die in de museumweek viel.

VESTINGBOUW
DE KUNST VAN EEN MILITAIR AMBACHT
OPEN MONUMENTEN DAG
12 & 13 SEPTEMBER 2015

Open Monumentendagen

In het kader van de jaarlijkse landelijke Open Monumentendagen neemt de HV KMA op beperkte schaal deel door de openstelling van het Koningin Wilhelmina Paviljoen en het Huis van Brecht. Getracht wordt om op het landelijke/Bredase thema in te spelen door een tijdelijke expositie of activiteit. De mogelijkheden om de openstelling van het kasteelcomplex op die dag grootschaliger te maken zijn beperkt doordat dit weekend doorgaans samenvalt met de coördinatietijd voor de eerstejaarscadetten van het Cadettencorps. In de jaren waarin dit niet het geval was, werd het programma uitgebreid met rondleidingen over het terrein verzorgd door eigen gidsen.

Bijzonderheden per jaar

2011 Overzicht van de bouwkundige geschiedenis van het Koningin Wilhelmina Paviljoen en het Huis van Brecht; verhalenvertellers voor kinderen met 's avonds een spannend optreden van een "pandenfluisteraar".

2012 Als extra rondleidingen in het Valkenberg naar bouwsporen uit het verleden onder het motto "Groen van Toen".

2013 Minitaptoe door de Band of Liberation op de Parade en het Kasteelplein, rondleidingen over het kasteelcomplex inclusief Blokhuis, lezing over de kasteelwatermolen in het Huis van Brecht.

2014 Thematentoonstelling *De reizen van graaf Hendrik III*, rondleidingen over het kasteelcomplex.

2015 Thematentoonstelling *"Vestingbouw, de kunst van een militair ambacht"*, in het Huis van Brecht aan de hand van speciaal samengestelde posters ondersteund door de presentatie van historische boekwerken en prenten uit de bibliotheek.

BIJZONDERE PROJECTEN EN GEBEURTENISSEN

Verfraaiing generaal Voetzaal

De stichting had al in 2010 de muren van de generaal Voetzaal al verfraaid d.m.v. ingelijste kopieën van de *Stockvischorders*. Teneinde ook de kale buitenwand aan te kleden heeft de stichting in 2014 een serie ingelijste tekeningen *Schetsen uit het leven aan de Koninklijke Militaire Academie* van Willem Constatijn Staring (1870) opgehangen. In 2015 werd het olieverfportret van generaal Voet schoongemaakt en gerestaureerd.

Herinrichting Indiëzaal

Gedurende de verslagperiode heeft de HV KMA de inrichting van de Indiëzaal verder vervolmaakt en verfraaid. In de Indiëzaal wordt zoveel als mogelijk teruggegrepen op de koloniale periode in relatie tot de KMA en de KMA opgeleide officieren. In dat kader zijn naast de reeds aanwezige olieverfschilderijen diverse vitrines geplaatst. Als laatste is het zogeheten *Bandungvaandel* tentoongesteld in een vaandelkast. Ook is het olieverfdoek en de lijst van *Baté Ilië* gerestaureerd en opgefrist. Nagedacht wordt nog over de wijze waarop het verhaal van de Indië periode op educatieve wijze kan worden neergezet. Dit project wordt aangehouden tot na de geplande verbouwing van de eerste verdieping van het Kasteel.

Werkzaamheden werkgroep fotoarchief

De werkgroep fotoarchief is inmiddels uitgebreid tot drie enthousiaste vrijwilligers. Zij hebben een groot deel van de oude hard-copy foto's geregistreerd, ingescand en opgeborgen in fotomappen. De digitale opslag geschiedt via Adlib software, de vraag is of dit de meest efficiënte wijze is voor fotobestanden. De werkgroep heeft een begin gemaakt met het beschrijven/ identificeren van de foto's. Dit zeer tijdrovend werk is extra uitdagend, aangezien de leden van de werkgroep geen van allen een KMA achtergrond hebben en de foto's niet altijd kunnen "plaatsen". Een volgende stap in hun werkzaamheden is het inscannen van complete historische fotoalbums waarover de stichting beschikt. Hiertoe dient de beschikbare gespecialiseerde scanapparatuur nog operationeel te worden gemaakt (hardware onderdelen en software).

Knelpunten fotobeleid

De stichting heeft nog geen pasklare oplossing voor het behoud, documenteren en beschrijven van het aanwezige fotoarchief. Ook heeft de stichting nog geen oplossing hoe om te gaan met de gevolgen van de digitalisering. Onderkende vraagstukken zijn onder meer:

- Tot in welk detail moeten foto's worden beschreven;
- Wat te doen met de grote hoeveelheid gelijksoortige 'recentere hard-copy' foto's (tientallen foto's van een bepaalde sportwedstrijd/ Assaut, etc). Vooralsnog heeft het bestuur geen selectiecriteria vastgesteld en worden alle foto's bewaard;
- Met de introductie van de digitale fotografie is feitelijk ook het aanleggen van traditionele fotoalbums of jaaroverzichten (voorheen door de sectie Communicatie) gestopt. Er wordt sinds 2011 wel een (beperkt) digitaal fotobestand van de NLDA op de intranetsite van Defensie bijgehouden;
- Een ander punt van zorg in het kader van de traditiebeleving is het feit dat de traditionele jaarfoto's van geslaagde cadetten en cursisten niet meer systematisch worden gemaakt, bewaard en afgedrukt. Dit behoort weliswaar niet tot de taak van de stichting, maar is in het kader van de contemporaine geschiedschrijving van de KMA wel een punt van zorg.

Kasteellezing

Op 2 maart 2014 organiseerde de stichting in samenwerking met de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Breda en Ommelanden "de Oranjeboom" een zogeheten Kasteellezing over de militaire carrière van generaal Chassé. De lezing werd verzorgd door dr. Jan Schulte, oud docent militaire geschiedenis aan de KMA. De stichting doet nog regelmatig een beroep op Jan Schulten die op 25 april 2014 werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. De stichting streeft er naar om gemiddeld eenmaal per jaar een Kasteellezing te organiseren. De thema's van de Kasteellezingen hebben op een of andere wijze een raakvlak met het Kasteel van Breda, zijn voormalige eigenaren - de Nassaus en Oranje-Nassaus - , de officieren die op de Koninklijke Militaire Academie zijn opgeleid en personages die op een of andere manier een belangrijke rol hebben gespeeld in de militaire historie van Nederland.

Samenwerking met het Radiuscollege

Leerlingen van het Radiuscollege uit Breda hebben in het kader van hun praktijklessen een aantal projecten uitgevoerd in samenwerking met de stichting. Deze samenwerking is zeer vruchtbaar gebleken en werd aan beide zijden bijzonder op prijs gesteld. Het Radiuscollege stond garant voor de uitvoering van de werkzaamheden onder toezicht van hun praktijkdocenten, terwijl de HV KMA de materialen aanleverde. Dit betrof de volgende projecten:

- In 2013 verrichtten leerlingen van het Radiuscollege groot onderhoud aan de onderstellen van de twee vestingkanonnen op de Parade. De verflaag van de in 2010 vervaardigde eikenhouten affuiten had onvoldoende hechting en vertoonde grote scheuren.
- In 2013 werden ook de verweerde houten tekstborden aan de diverse historische objecten op het kasteelcomplex vernieuwd. De HV redigeerde de teksten, de leerlingen van het Radiuscollege schilderden de nieuwe borden met vergulde teksten.
- In 2014 gaven leerlingen van het Radiuscollege het hekwerk aan de Cingelstraat een schilderbeurt.

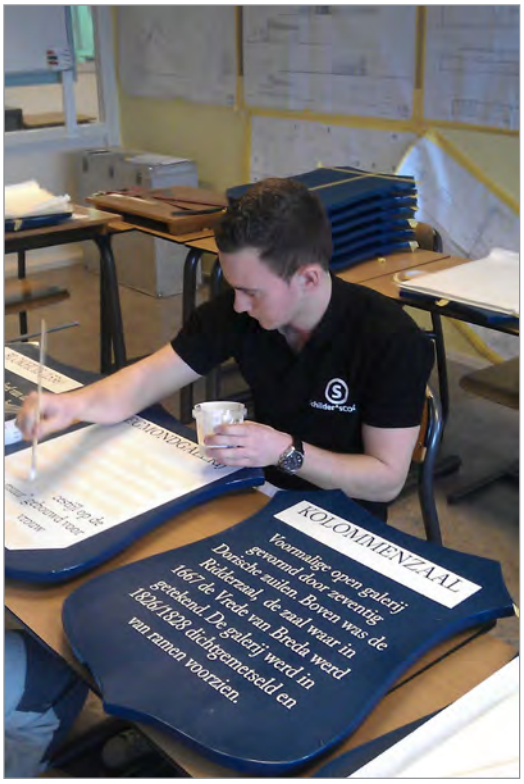

Colloquium generaal Kruls en onthulling portret

Op 13 december 2011 organiseerde de stichting in de Nassauzaal het colloquium *Ontzag – Gezag – Ontslag, generaal Kruls, eigenzinnig militair in de naoorlogse periode*. Aanleiding was de schenking door de erven Kruls-Dijxhoorn van een olieverfportret van generaal Kruls geschilderd door Sierk Schröder. Het doek werd na afloop van het colloquium onthuld door de gouverneur van de KMA generaal-majoor Tieskens en de kleindochter van generaal Kruls, mevrouw Freek Bouricius. Het doek heeft een plaats gekregen in de leeszaal van de bibliotheek. Het colloquium werd ingeleid door dr. Jaap Hoogenboezem van de Universiteit van Maastricht en auteur van de biografie van generaal Kruls met de titel *Een politiek generaal* (Amsterdam 2010, uitgeverij Boom).

Generaal H.J. Kruls, zelf opgeleid aan de KMA, heeft een opmerkelijke militaire carrière gehad. In zijn functie als Chef Staf van het Militaire Gezag in de overgangsperiode na de Duitse bezetting van Nederland heeft hij korte tijd met zijn staf intrek genomen in het Kasteel. Als Chef van de Generale Staf was hij verantwoordelijk voor de wederopbouw van de Nederlandse landstrijdkrachten. Zijn voornemen was onder andere om de officiersopleidingen van de Nederlandse krijgsmacht drastisch te moderniseren en met het oog daarop naar een andere locatie over te brengen. Mede door de lobby vanuit de stad Breda is dat plan niet ten uitvoer gekomen. Op 26 augustus 1982, zeven jaar na het overlijden van Kruls, werd een bronzen gedenkplaat aangebracht ter rechterzijde van de ingang van de Nassauzaal. Deze gedenkplaat moest een *"blijvende herinnering zijn aan een militair van bijzondere reputatie in bijzondere omstandigheden"*, aldus mr. Fockema Andreae in zijn toespraak namens het comité dat het initiatief had genomen voor deze gedenkplaat. De gedenkplaat werd onthuld in aanwezigheid van Prins Bernhard en had het opschrift:

"Sterk in daad, mild in Beraad"

Uitreiking cravate aan vaandel Koninklijke Luchtmacht

Het Kasteel van Breda fungeerde op 27 maart 2013 als podium voor een van de laatste publieke optredens van Hare Majesteit Koningin Beatrix als Staatshoofd. Ze bevestigde een zogeheten cravate aan het vaandel van de Koninklijke Luchtmacht wegens gevechtsoptreden tijdens operatie Allied Force, de NAVO luchtcampagne tijdens de Kosovo crisis in 1999. De Parade was voor deze gelegenheid het domein van talloze deputaties en genodigden van de Koninklijke Luchtmacht. Ook een kleine deputatie van luchtmachtcadetten stond aangetreden, terwijl de Senaat van het Cadettencorps mocht plaatsnemen op de VIP tribune. Cadetten, geïnstrueerd door een bestuurslid van de HV KMA, de heer Toon van der Grinten, vormden een sabelwacht op de trappen van de Henricuspoort voor de talloze hooggeplaatste gasten.

Olieverfschilderij kasteelwatermolen

Op 3 september 2013 vond de onthulling plaats van een olieverfschilderij van de voormalige kasteelwatermolen, dat in opdracht van de stichting is vervaardigd door de Roosendaalse schilderes Peet Quintes. Het schilderij toont de watermolen zoals die omstreeks 1520 bestond, gezien vanuit het noordoosten, met op de achtergrond het toenmalige kasteelterrein en de Grote Kerk van Breda. Er is geen andere afbeelding bekend vanuit dit perspectief. De afbeelding is een artist impression gebaseerd op het onderzoek van Jacques Brinkhof van de werkgroep vastgoed. Het doek is permanent tentoongesteld in de expositieruimte van de stichting.

Afschaffen titel gouverneur

In het kader van een reorganisatie van de Nederlandse Defensie Academie en haar onderdelen is in 2013 de uit 1828 stammende titel van gouverneur KMA afgeschaft. In deze reorganisatie was voorzien dat de functies van vlagofficier KIM en gouverneur KMA zouden overgaan naar respectievelijk commandant KIM en commandant KMA. In dat kader overhandigde de commandant NLDA tevens gouverneur, generaal-majoor Th. Vleugels, tijdens een ceremonie voorafgaand aan de "bullenparade" van 21 augustus 2013 het KMA vaandel aan kolonel Ludy de Vos, die de functie van commandant al enige tijd vervulde. De titel van gouverneur werd niet aan hem overgedragen en kwam te vervallen. Uiteraard betreurt het bestuur van de HV KMA dat een traditie van 185 jaar is komen te vervallen, maar kan niet anders doen dan hiervan kennis te nemen. In het verlengde hiervan is de vraag gesteld welke functionaris van de NLDA voor de stichting moet worden gezien als eerste formele aanspreekpunt en als voorzitter van de Raad van Toezicht. Het antwoord hierop was dat dit de hoogste autoriteit van de NLDA is, i.c. de commandant NLDA. Een en ander is niet vastgelegd in een formeel document, echter in de dagelijkse praktijd wordt hier wel naar gehandeld.

Kasteellezing

Op 2 maart 2014 organiseerde de stichting in samenwerking met de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Breda en Ommelanden "de Oranjeboom" een zogeheten Kasteellezing over de militaire carrière van generaal Chassé. De lezing werd verzorgd door dr. Jan Schulte, oud docent militaire geschiedenis aan de KMA. De stichting doet nog regelmatig een beroep op Jan Schulten die op 25 april 2014 werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau voor het uitdragen van de kennis over geschiedenis in de meest ruime zin. De stichting streeft er naar om gemiddeld eenmaal per jaar een Kasteellezing te organiseren. De thema's van de Kasteellezingen hebben op een of andere wijze een raakvlak met het Kasteel van Breda, zijn voormalige eigenaren - de Nassaus en Oranje-Nassaus - , de officieren die op de Koninklijke Militaire Academie zijn opgeleid en personages die op een of andere manier een belangrijke rol hebben gespeeld in de militaire historie van Nederland.

Erfgoeddag Brabant

De stichting trad op verzoek van de stichting Erfgoed Brabant op 22 mei 2014 op als gastheer van de jaarlijkse Erfgoeddag. Meer dan 100 professionals en amateurs op het gebied van cultureel erfgoed namen deel aan een aantal workshops en verdiepingssessies. Bestuurslid de heer Boudewijn van de Calseijde verzorgde een lezing over de Bredase Nassaus, terwijl de geschiedkundige auteur en radio- en TV maker Ad van Liempt een lezing hield waarin hij inging op de (morele) keuzes die je kunt maken bij het samenstellen van een tentoonstelling. Onder de vele gasten bevonden zich onder andere de directies van Erfgoed Brabant en het Noordbrabants Museum in 's-Hertogenbosch.

Onthulling standbeeld Willem van Oranje

Op 11 juni 2014 werd door de burgemeester van Breda, de heer Peter van der Velden, samen met de oud commandant der Strijdkrachten, generaal b.d. Peter van Uhm, een door Gerrit Bolhuis (1907-1979) gemaakt bronzen beeld van Willem van Oranje onthuld. Het beeld stond vanaf 1959 in Willemstad te Curaçao en is enige tijd geleden aangekocht door de Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting, die de herinnering aan de Vader des Vaderlands in Nederland levend wil houden. Vanuit zijn nieuwe lokatie kijkt Willem de Zwijger uit naar zijn voormalige woning nabij het Blokhuis. Het beeld is ook vanuit het Valkenberg, de voormalige paleistuin, goed te bewonderen. De bekende acteur Huub Stapel, in de rol van koning Willem I, overhandigde de schenkingsoorkonde van de herinneringsstichting symbolisch aan haar voorzitter prof. dr. Coen Tamse. Deze, op zijn beurt, overhandigde het document aan de gastheer, de commandant van de Nederlandse Defensie Academie (NLDA), generaal-majoor Theo Vleugels. Ter gelegenheid van de onthulling is er een publicatie verschenen van de hand van prof. dr. Wim Klinkert. Onze stichting heeft bij de plaatsbepaling en de voorbereidingen van deze onthulling een belangrijke ondersteunende en adviserende rol voor commandant NLDA gespeeld.

Olieverfportret koning Willem-Alexander

De stichting heeft in 2015 overleg met de commandant NLDA het initiatief genomen voor het laten vervaardigen van een olieverfportret van koning Willem-Alexander om de portettengalerij in de Nassauzaal completeren. De onthulling is voorzien begin 2016.

Internationale tentoonstelling *De Spaanse Weg*

Van 21 tot en met 28 september 2014 was het Koningin Wilhelmina Paviljoen dagelijks opengesteld voor het publiek in verband met de presentatie van een internationale tentoonstelling *De Spaanse Weg, in het voetspoor van de Tercios*. De tentoonstelling werd ingericht in leegstaande ruimtes op de eerste verdieping van het KWP en in de achterliggende Wilhelminatuin.

Initiatiefnemers voor dit project waren twee Spaanse cultuurhistorische verenigingen: 'Asociación Retógenes Amigos de la Historia Militar" en Asociación de Amigos del Camino Español de los Tercios". De tentoonstelling werd samengesteld met steun van het 'Archivo General Militair de Segovia' en het Spaanse ministerie van Defensie. De tentoonstelling was eerder te zien in Madrid, Straatsburg en Brussel. Het verzoek om deze internationale tentoonstelling in Breda te ondersteunen was afkomstig van de Spaanse Militaire Vertegenwoordiger bij de NAVO en de EU in Brussel en gericht aan commandant NLDA. De tentoonstelling gaf aan de hand van talloze teksten, routekaarten en prenten een reconstructie van de routes die de Spaanse infanterie eenheden, de Tercio's, volgden om de macht van de Spaans-Habsburgse vorsten ver weg van Madrid uit te oefenen. De tentoonstelling bestond verder uit uniformen, banieren, wapens en gebruiksartikelen uit de Spaanse periode. Een levensgrote maquette en een schilderij van de realist August Ferrer Dalmau completeerden de tentoonstelling. De tentoonstelling werd opgesierd door Spaanse vrijwilligers, die gekleed in Tercio uniformen compleet met lansen, rapieren en musketten uitleg gaven. Er werd door hen ook een klein kampement in de Wilhelminatuin ingericht, waar regelmatig met musketten werd geschoten.

De opening van de tentoonstelling werd ingeleid door professor dr. Wim Klinkert en verricht door generaal-majoor Theo Vleugels in aanwezigheid van een deputatie van de Spaanse krijgsmacht en de ambassade in Den Haag. Bij die gelegenheid werd ook het gerestaureerde schilderij *Las Lanzas, de overgave van Breda* naar een kopie van Velasquez voor het eerst sinds tijden weer aan het publiek getoond. De tentoonstelling trok 2350 bezoekers, waaronder veel belangstellenden uit de Spaanse gemeenschap in Nederland.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling organiseerde de stichting op 23 september 2014 een minisymposium met de volgende lezingen:

- *The Army of Flanders, a Spanish Perspective*, door kolonel Vicente Juan Elices, militair-historicus.
- *De Staats-Spaanse Linies - Monumenten van conflict en cultuur*, door Jan J.B. Kuipers, auteur van het gelijknamige boek.
- *Kapitein Julián - Vriend en vijand van Willem van Oranje*, door dr. Raymond Fagel, Universiteit Leiden.
- *The Thirty Years War and its involvement in Flanders*, door luitenant-kolonel Camilo Garcia Car, militair-historicus.

Bezoek koning Willem-Alexander

Op 27 november 2014 bracht koning Willem-Alexander een werkbezoek aan de NLDA/KMA. Op het programma stond onder meer een ontmoeting met een deputatie van de cadetten en adelborsten in het Blokhuis. De stichting was hierbij niet betrokken.

Eretableau Ridders Militaire Willems-Orde Grote Zaal

In de verslagperiode zijn twee nieuw benoemde Ridders Militaire Willems-Orde bijgeschreven op het Eretableau RMWO's in de Grote Zaal. Deze bijschrijvingen werden gefaciliteerd door de HV KMA. Nadat majoor Kroon al eerder was bijgeschreven onthulde RMW majoor Gijs Tuinman samen met de voorzitter van de Senaat op 8 mei 2015 zijn naam in aanwezigheid van de leden van het Cadettencorps. Voorafgaand aan de korte ceremonie in de Grote zaal hield Tuinman in de Aula voor de staf en cadetten een lezing over het militair leiderschap, waarin hij het verhaal over de Engelse officier Majoor John Waddy en diens deelname aan operatie Market Garden (1944) spiegelde aan zijn eigen ervaringen in Afghanistan. Majoor Tuinman werd op 4 december 2014 door Koning Willem-Alexander benoemd tot Ridder Militaire Willems-Orde der vierde klasse vanwege zijn voortdurende en onder alle omstandigheden heldhaftig, beleidvol en moedig optreden tijdens een uitzending in Afghanistan. Hij volgde in de periode 1998 – 2002 de officiersopleiding aan KMA als cadet van het Wapen der Infanterie.

Over de hulpverlening door de Koninklijke Militaire Academie tijdens de watersnoodramp in Zuidwest Nederland
4
Kilaçadmon Papers
De Cadetten van '53
EN DE WATERSNOOD

FEBRUARI 1953
60 JAAR NA DATUM

Publicaties en thematentoonstellingen

Een van de doelstellingen van de stichting is om de kennis over het cultuurhistorisch erfgoed van het kasteel en zijn bewoners met de buitenwereld te delen. Dit geschiedt onder andere door middel van publicaties, waaronder de reeks Kilacadmonpapers en andere ad-hoc publicaties.

Kilacadmonpapers

Het bestuur streeft naar de publicatie van ten minste één Kilacadmonpaper per jaar. Deze ambitie is met twee publicaties gedurende de verslagperiode niet volledig gehaald maar er zijn voldoende potentiele onderwerpen voor een toekomstige papers, te weten: de historie en ontwikkeling van de schermopleidingen aan de KMA, de bouwkundige historie van de kasteelwatermolen, de schilderijencollectie van de KMA (in de vorm van een catalogus), het leven van generaal Chassé (dit op basis van een bestaand manuscript).

Cadetten van '53 en de Watersnood, Kilacadmonpaper nr. 4
Op initiatief van de oud-secretaris, de heer Loek de Vries, is een (ooggetuigen)verslag gemaakt van de inzet van de cadetten en de rol van de KMA tijdens de Watersnoodramp in 1953. De heer Roeland Marijnissen, een van onze vrijwilligers, heeft aan de hand van verslagen van voormalige cadetten, interviews en naspeuringen in de archieven een manuscript opgesteld dat na veel inspanningen heeft geleid tot Kilacadmonpaper nr. 4 met de titel De Cadetten van '53 en de Watersnood. De heer Stan Wulffaert en Boudewijn van de Calseijde verzorgden de eindredactie, terwijl de laatstgenoemde tevens de fotoresearch en lay-out voor zijn rekening nam. Het eerste exemplaar werd tijdens de Dieslezing in de aula op 24 november 2011 door beide auteurs ten overstaan van de KMA gemeenschap aan de gouverneur generaal-majoor R.Tieskens gepresenteerd.

Officieren zetten Nederland op de kaart, Kilacadmonpaper nr. 5
Dit paper werd gelanceerd ter gelegenheid van de Bredase Cultuurnacht op 24 januari 2014. Dit geschrift is een vervolg op Kilacadmonpaper nr.1, *Landmeten en cartografie op KMA in de 19e eeuw* en eveneens geschreven door de heer Frits Irrgang. Het paper behandelt de ontwikkelingen van de cartografie in Nederland, waarin de krijgsmacht en de KMA een belangrijke rol hebben gespeeld.

Historische feiten bij de Expositie Kasteel van Breda
Folder met kort historische overzicht van de geschiedenis van het Kasteel van Breda en de KMA. Nuttige informatie over de stichting, rondleidingen, en de openstelling en bereikbaarheid van de expositie. Samenstelling de heer Boudewijn van de Calseijde.

Puffius, Portman, Pieneman, gids voor gidsen
Brochure met achtergrondinformatie over de Puffiuszaal en de aldaar aanwezige schilderijen. Samenstelling de heer Boudewijn van de Calseijde.

De Watermolen, 'aen het Casteel tot Breda', gids voor gidsen
Uitgebreide brochure over de kasteelwatermolen van het Kasteel van Breda. Teksten, research en afbeeldingen de heer Jacques Brinkhof, eindredactie en lay-out de heer Boudewijn van de Calseijde.

De Spaanse Weg – In het voetspoor van de Tercios
Brochure bij de gelijknamige tentoonstelling van september 2014. Tekst: German Segura (Archivo Militar de Segovia), vertaling Harry van den Berselaar. Idee, samenstelling en beeldredactie: Boudewijn van de Calseijde

Thematentoonstellingen en bijbehorende posters, lezingen en publicaties

Ter gelegenheid van specifieke evenementen en gebeurtenissen (Kastelendag, Open Monumentendag, Cultuurnacht en dergelijke) heeft de stichting diverse thematentoonstellingen samengesteld. De research, redactie en lay-out hiervan is zeer arbeidsintensief en ligt nagenoeg geheel in handen van ons bestuurslid Boudewijn van de Calseijde die over de nodige kennis en vaardigheden beschikt. Het bestuur prijst zich hiermee erg gelukkig. Veel producten worden na afloop van een evenement bewaard en zo mogelijk opnieuw gebruikt bij een andere gelegenheid. De belangrijkste producten van de afgelopen periode zijn:

- *De geheimen van de Belgische spion Goffinet*, Cultuurnacht 2011.
- *Doopmaal 12 december 1553* , powerpoint Kastelendag 2012.
- *De Cadetten van '53 en de Watersnood*, Cultuurnacht 2013, posters behorende bij gelijknamige Kilcadmonpaper, gedrukt op weerbestendig plaatmateriaal. De fotocollage is gedurende enkele maanden aan de buitenzijde van het hekwerk aan de Cingelstraat tentoongesteld ten behoeve van het algemene publiek. Na afloop is de serie platen bevestigd aan de muur van de sporthal, zodat cadetten en staf van de NLDA kennis kunnen nemen van de inzet van hun voorgangers.
- *Zien, officieren zetten Nederland op de kaart*, Cultuurnacht 2014, posterserie behorende bij gelijknamige Kilacadmonpaper, alsmede powerpoint en fototentoonstelling tbv KWP.
- *De reizen van graaf Hendrik III*, Open Monumentendag 2014, posterserie.
- *Vestingbouw, de kunst van een militair ambacht*, Open Monumentendag 2015, posterserie.
- *Een kaart voor Felix*, Cultuurnacht 2015, posterserie over Nederland neutraal 1914 -1918.
- *De Bredase Nassaus*, powerpoint, algemeen gebruik.

Website www.kasteelvanbreda.nl

Een van de doelstellingen van de stichting is het toegankelijk maken van de collectie voor een zo groot mogelijk publiek. Dit geschiedt onder andere door middel van rondleidingen, publicaties, de expositieruimte en incidentele openstellingen van het kasteelcomplex. Het lanceren van een eigen website is een voortreffelijke aanvulling op dit scala van mogelijkheden en heeft een ongekend potentieel. De site is vanaf 2011 'on line' en is inmiddels gegroeid tot ongeveer 200 verschillende artikelen. Vooral de leden van de werkgroep Nassau Vastgoed leveren een grote bijdrage door het ontsluiten van veel historische bouwkundige feiten van het Kasteel van Breda, vaak ondersteund met 3D afbeeldingen en reconstructies en inzichtelijke animaties van historische gebouwen. Een deel van de informatie is afkomstig uit oudere brondocumenten die desgewenst zijn geredigeerd en aangepast voor webpublicatie. Er is een eerste opzet gemaakt van een presentatie van de deelcollectie munten en penningen. Verder wordt er gewerkt aan een overzicht van ornamenten en sculpturen op het kasteelcomplex. Het voornemen is om in 2016 de complete schilderijencollectie op de site te hebben. De homepage wordt vooral gebruikt voor het aankondigen van nieuwsfeiten.

De site fungeert steeds meer als een vraagbaak over de historie van het Kasteel en de KMA. Anno 2015 wordt de site dagelijks bezocht door ongeveer 50 personen. Ondanks dat de site in het Nederlands geschreven is hebben we regelmatig bezoekers ver over onze landsgrenzen. Zelfs meerdere vast terugkerende bezoekers uit de Verenigde Staten. Vooraf en tijdens grote openstellingen zoals Kastelendag en Open Monumentendag stijgt het aantal dagelijkse bezoekers tot meer dan 200.

Nagedacht wordt nog op welke wijze het gedigitaliseerde fotobestand van de werkgroep foto's via de site kan worden gepresenteerd. De stichting prijst zich gelukkig met een enthousiaste en deskundige webmaster in de persoon van een van onze vrijwilligers, de heer Jeroen Meijers. Daardoor worden niet alleen de kosten van de site tot een minimum beperkt, maar beschikt de stichting ook over een professionele website van hoge kwaliteit. Wegens een ingrijpende software update, is de vormgeving en structuur van de site in het najaar van 2015 aangepast, wat veel extra inspanningen vergt van de webmaster.

Bezoekers

Net als voorgaande jaren blijft de belangstelling voor een bezoek aan het Kasteel van Breda groot. Indachtig de doelstelling van de stichting en het vigerende beleid van de commandant NLDA streeft het bestuur naar een zo groot mogelijk aantal bezoekers echter binnen de mogelijkheden van de bedrijfsvoering van de KMA en ondersteunende diensten.

VVV- Rondleidingen

Van oudsher vinden VVV-rondleidingen plaats, gebaseerd op een afspraak tussen de VVV en de KMA/NLDA. Aanvankelijk werden deze bezoeken intern gecoördineerd door de sectie Communicatie van de KMA. Met de oprichting van de HV KMA is deze taak overgenomen door de stichting. Deze coördinatie betreft de afstemming van de rondleidingen met de KMA activiteitenplanning en het oplossen van praktische problemen in de uitvoering.

Er zijn twee soorten VVV-rondleidingen:

- De historische kilometer, waar alleen een rondgang over het terrein wordt gemaakt.
- De kasteelwandeling, waar ook zo mogelijk ook diverse historische ruimtes worden bezocht: Duiventoren, katholieke kapel in de Granaattoren, Puffiuszaal, archeologische kelder in het Huis van Brecht, Nassauzaal.

Het aantal VVV bezoekers over de jaren heen is min of meer gelijk, maar soms zijn er wel (seizoensgebonden) pieken die praktische problemen in de bedrijfsvoering van de KMA/NLDA kunnen veroorzaken. Teneinde een vlotte doorgang bij aankomst van bezoekersgroepen aan de Kraanpoort te bevorderen zijn er afspraken gemaakt met de VVV, de commandant Facilitair Bedrijf Breda en de veiligheidscoördinator. Dat betreft afspraken over namenlijsten en de identificatieplicht, over de spreiding in aankomsttijd tussen opeenvolgende groepen en ook is de groepsgrootte gelimiteerd. Ingeval van incidentele strubbelingen aan de poort, door onvoorziene omstandigheden of wanneer de afspraken niet goed worden nageleefd, onderzoekt de stichting de achtergronden en neemt actie om herhaling te voorkomen.

Overige rondleidingen

De stichting verzorgt met eigen gidsen tot slot ook rondleidingen voor een beperkt aantal specifieke groepen. Om een goede afweging te kunnen maken, heeft het bestuur een aantal criteria vastgesteld voor het al dan niet accepteren van diverse groeperingen en onder welke voorwaarden. Daaronder vallen onder meer: (oud) defensiemedewerkers, veteranen, KMA-reünisten, gasten en relatiegroepen van de NLDA/KMA (vaak ook buitenlandse groepen), geschiedkundige gezelschappen, waaronder heemkundekringen, maar ook professionele bezoekers van universitaire opleidingen. Andere groeperingen worden in beginsel doorverwezen

naar de VVV. Afhankelijk van de aard van het gezelschap en de draagkracht wordt hiervoor een donatie aan de stichting gevraagd van € 2. Dit geldt niet voor gasten van de C-NLDA.

Rondleidingen scholieren

Rondleidingen voor scholieren worden verzorgd door vrijwilligers van de HV KMA. Dit betreft voornamelijk scholieren die deelnemen aan "De Ontdekking", een programma voor cultuureducatie voor het basisonderwijs in Breda dat wordt gecoördineerd door de Cultuurwinkel Breda en waar tal van Bredase culturele instellingen aan deelnemen. De stichting krijgt hiervoor een financiële vergoeding. De stichting ontvangt daarnaast regelmatig verzoeken van individuele scholen voor het verzorgen van een rondleiding. Gelet op de beperkte capaciteit aan gidsen van de stichting wordt hier zeer selectief en ad-hoc op gereageerd. In voorkomend geval staat hier meestal geen financiële vergoeding tegenover.

Bezoekers expositie

De expositieruimte in het Koningin Wilhelmina Paviljoen is iedere dinsdag tussen 11.00 en 16.00 uur opengesteld voor het algemene publiek. De toegang is gratis. Voor de openstellingen beschikt de stichting over voldoende vrijwilligers voor het houden van toezicht. De belangstelling voor deze reguliere openstellingen ligt tussen de 20 en 40 bezoekers per dag. Bij rondleidingen verzorgd door de HV KMA, wordt in de meeste gevallen ook een bezoek aan de expositieruimte

gekoppeld. Ook zijn er extra openstellingen tijdens het landelijke Museumweekend, de Bredase Cultuurnacht, de landelijke Open Monumentendagen, de Kastelendag, de Diësviering en de Koninginne-/Koningsdag.

De belangstelling van de vaste staf en cadetten van de KMA voor een bezoek aan de expositieruimte blijft net als in voorgaande jaren achter bij de verwachtingen. Wel heeft de stichting op verzoek van de Coördinatie Commissie van het Cadettencorps tijdens de introductieperiode in september 2015 de eerstejaarscadetten (circa 285) rondgeleid.

Toelichting bezoekersaantallen

Het totaal aantal bezoekers van rondleidingen fluctueert enigszins per categorie, maar getotaliseerd schommelt het rond de 8.000 per jaar. De jaarlijkse verschillen in de individuele bezoekers zijn veelal toe te schrijven een bijzondere evenement (bijvoorbeeld Tercio tentoonstelling, landmachtdag), of een extra openstelling tijdens de Monumentendagen. Wel is er een gestage groei van bezoekers aan de expositieruimte tijdens de reguliere openstelling op de dinsdagen.

Tabel 1: Overzicht bezoekersaantallen complex Kasteel van Breda

	2011	2012	2013	2014	2015
Rondleidingen					
VVV wandelingen	6.152	6.978	5.550	6.325	5.535
Rondleiding scholieren HV KMA	895	585	667	646	939
Rondleidingen overig HV KMA	940	1.267	868	1.026	1.074
Rondleidingen totaal	**7.987**	**8.8.30**	**7.085**	**7.997**	**7.548**
Individuele bezoekers					
Kastelen/Nassaudag	6.000	4.000	5.585	7.005	6.341
Open Monumentendag	741	700	1.600	1.200	890
Cultuurnacht	981	703	550	920	499
Museumweekend (expo)	712	555	446	294	*nvt*
De Spaanse Weg (expo)				2.350	
Landmachtdag (expo)				295	
Koninginne/koningsdag (expo)	132	776	77	223	211
Reguliere bezoekers expo	896	1.402	1.209	1.270	1.343
Individuele bezoekers totaal	**9.462**	**8.136**	**9.467**	**13.557**	**9.284**
Rondleidingen & individueel	**17.449**	**16.966**	**16.552**	**21.554**	**16.832**

Collectie

Collectiesamenstelling op hoofdlijnen

De collectie van de Stichting is zeer divers en omvat voorwerpen van historische en/of kunstwaarde die betrekking hebben op de historie van het Vorstenhuis, de geschiedenis van het Kasteel van Breda en de historie, de tradities en de opleidingen van de KMA, de voormalige Cadettenschool in Alkmaar, de voormalige Hoofdcursus in Kampen en het Opleidingscentrum van Officieren van Speciale Diensten (OCOSD) later het Opleidingscentrum voor Officieren (OCO) genaamd.

Op hoofdlijnen is de collectie onder te verdelen in volgende groepen:
- schilderijen en grafische kunst;
- uniformen;
- wapens (waaronder handvuur- en blanke wapens);
- ornamenten en gedenktekens;
- borstbeelden;
- vaandels;
- tinnen miniaturen in slagorde;
- memorabilia;
- foto's, prenten, boeken en geschriften (waaronder persoonlijke manuscripten);
- onderscheidingen en gedenkpenningen.

In een rapportage A & B categorieën ten behoeve van de Traditie Commissie Krijgsmacht uit 1997 staat aangegeven dat de HV KMA over 120 voorwerpen of deelcollecties in de A/B categorie beschikt. Daarvan vallen 86 onder de A categorie en 34 in de categorie B[1]. Een belangrijk deel van de categorie A voorwerpen bevindt zich in de deelcollectie schilderijen.

Collectieplan

Het collectieplan 2007 – 2012 is in 2006 vastgesteld.

Voor de lijst van overige aankopen/schenkingen gedaan in de verslagperiode wordt verwezen naar bijlage 2.

1 Categorie A: deelcollecties of voorwerpen die binnen het geheel van de openbaar toegankelijke collecties in Nederland – de Collectie Nederland – onvervangbaar en onmisbaar zijn. De deelcollecties of voorwerpen zijn voor wetenschappelijk onderzoek van nationaal belang. Categorie B: deelcollectie of voorwerp met grote cultuurhistorische waarde.

Collectieregistratie

Het overgrote deel van de voorwerpen behorend tot de HV KMA is vastgelegd in een schriftelijke collectiebeschrijving. Deze is in het verleden slechts voor een deel en niet eenduidig omgezet naar een registratie in het digitale Adlib bestandsysteem. Het Adlib wordt binnen de museumwereld als professionele standaard gebruikt. De intentie was om de registraties van alle KL historische collecties door middel van Adlib aan elkaar te koppelen, zodat er een goed toegankelijke defensiebrede catalogus zou ontstaan. Hiertoe zijn vanuit het toenmalige Legermuseum te Delft aan diverse collecties Adlib licenties verstrekt. Met de overgang naar de het Nationaal Militair Museum is de coördinatie voor deze opzet weggevallen. Het resultaat is dat de HV KMA thans niet meer beschikt over de meest actuele Adlib versie, waardoor bijvoorbeeld koppeling van (een deel) van het bestand aan de HV KMA website niet mogelijk is. Bezien wordt of een nieuwere Adlib versie noodzakelijk is en of deze kan worden verkregen via de Defensie IT organisatie, IVENT.

De vervolmaking van de (digitale) collectieregistratie is een continue en feitelijk nooit eindigende activiteit. Deze complexe en veeleisende taak is in 2011 door de heer Roeland Marijnissen overgenomen van de heer Wil Peters. Behalve de registratie heeft Roeland Marijnissen ook een belangrijk deel van het fysieke beheer van de collectie op zich genomen.

In het verlengde van dit project, is bij de functiewisseling van de gouverneur de gelegenheid te baat genomen om een gedegen inventarisatie van alle niet-privé objecten in het Blokhuis door te voeren. Hierdoor is een goed inzicht verkregen en is een goede scheiding gemaakt tot welke collectie een en ander behoort: van de HV KMA, van het Instituut Collectie Nederland of overig. Hiermee is invulling gegeven aan het voornemen om ten minste bij iedere functiewisseling van de C-NLDA (voorheen gouverneur) een volledige inventarisatieslag in het Blokhuis uit te voeren.

Bruiklenen

De volgende objecten zijn voor kortere of langere tijd in bruikleen gegeven:

- 19e eeuws cadettenuniform met bijbehorende bewapening en uitrusting. Langdurig uitgeleend aan het Breda's Museum ten behoeve van het inrichten van een vitrine in een dependance van het museum in het Chassé Casino.
- Willem I, Prins van Oranje, olieverf op doek door C. Kruseman 1841 afkomstig uit de Nassauzaal is van 30 maart tot en met 27 mei 2012 uitgeleend geweest aan het Zeeuws Museum. Dit ter gelegenheid van een speciale tentoonstelling over de Zeeuwse periode van Willem van Oranje. De tentoonstelling werd geopend door HMK Beatrix met het onthullen van een bronzen plaquette in het Zeeuws Museum.
- Willem II, Koning der Nederlanden, olieverfdoek op doek door J.A. Kruseman afkomstig uit de Nassauzaal is achtereenvolgens aan twee musea uitgeleend:
  - ◊ van 22 september 2012 tot 27 januari 2013 aan het B.C. Koekkoek-Huis te Kleef (BRD), en
  - ◊ van 21 februari tot 26 mei 2013 in het Musée National d'Histoire et d'Art te Luxemburg.

Het doek maakte deel uit van een thema expositie rond de reeks schilderijen van het Luxemburgse landschap van de hand van de schilder B.C. Koekkoek in opdracht van koning Willem II. Deze expositie had de naam *Gemalt für den König. B.C. Koekkoek und Luxemburg*. Vertegenwoordigers van het stichtingsbestuur waren aanwezig bij de openingen van beide tentoonstellingen.

Beheer en behoud

Beheer

Met de start van het project collectieregistratie wordt ook het administratief beheer verbeterd. Daarnaast is er blijvende aandacht voor het fysieke beheer. De spreiding van de voorwerpen over een groot aantal gebouwen maakt het noodzakelijk periodiek inspectie uit te voeren op aanwezigheid en conditie. Inmiddels heeft Roeland Marijnissen deze taak op zich genomen voor een belangrijk deel van de collectie. Voor de opslag heeft de stichting twee kelderruimtes ter beschikking gekregen in het Prins Bernhard Paviljoen.

Behoud

Het behoud van de verzameling van de HV KMA verdient bijzondere aandacht, omdat een belangrijk deel van de verzameling gevoelig is voor de invloed van de klimatologische omstandigheden. Het merendeel van de ruimtes, waarin de voorwerpen zijn ondergebracht, voldoet niet aan de te stellen eisen. Deze problematiek heeft de voortdurende aandacht.

Het schilderij uit de Senaatskamer *de Slag bij de IJzerenberg bij Leuven* (C.J.L. Portman) en *de Overgave van Hasselt* (J.W. Pieneman) waren medio 2010 geheel gerestaureerd door de heer Koopsen, de restaurateur in vaste dienst van de KMA. Ten aanzien van het schilderij van Portman afkomstig uit de zitkamer van de Senaat van het Cadettencorps heeft de Stichting er op aangedrongen dat dit schilderij in een geconditioneerde ruimte zou worden ondergebracht. Als alternatief voor de decoratie van de Senaatskamer is een levensgrote reproductie op canvas afgedrukt. De twee gerestaureerde doeken, beide met het thema Tiendaagse Veldtocht, zijn op 9 december 2011 door middel van het doorknippen van een lint door de gouverneur generaal-majoor R. Tieskens, opnieuw onthuld en geplaatst in de Puffiuszaal, de enige ruimte op het kasteelcomplex die volledig is geconditioneerd en is voorzien van UV werend folie.

Een van de monumentale doeken die ernstig te lijden heeft van slechte klimatologische omstandigheden is de gedenktafel gevallen (ex)cadetten op de Heldengalerij. Dit doek dat in 2009 nog voor hoge kosten is gerestaureerd, vertoont anno 2015 al weer grotere structurele schade aan de verflaag. Belangrijkste oorzaken zijn: de grote wisselingen in temperatuur en luchtvochtigheid, de instraling van de westelijke middagzon in combinatie met het ontbreken van UV werend folie en de mechanische invloed op het grote doekoppervlakte als gevolg van tocht. Een betere oplossing zou zijn om het doek te verplaatsen naar de zuidelijke gang van het Kasteel, waar geen sprake is van direct invallend zonlicht en minder luchtbewegingen als gevolg van passerende bezoekers. Bezien wordt of deze verplaatsing kan geschieden in het kader van de geplande verbouwing van het kasteel.

Project bestandsopname/conditiemeting schilderijen

In 1999 is door de productgroep infrastructuur van het Garnizoen Breda in samenwerking met de restaurateur van de KMA een conditiemeting verricht van de schilderijencollectie. Op basis hiervan zijn in het verleden prioriteiten gesteld voor het restaureren en treffen van beschermende maatregelen, zoals het voorzien van museumglas van de schilderijen in de Nassauzaal. Deze bestandsopname uit 1999 bood onvoldoende inzicht in de toestand van de collectie anno 2011 en was te summier voor het opstellen van een meerjarenplan voor de conservering. De noodzaak voor het opstellen van een dergelijk meerjarenplan was ook actueel geworden door het aangekondigde vertrek per 1 januari 2012 van de restaurateur als gevolg van een reorganisatie van de KMA/NLDA. De bestandsopname is op kosten van de stichting uitgevoerd door atelier Arnouts uit Oosterhout.

Uitgevoerde restauraties

Aan de hand van de rapportage van de conditiemeting van atelier Arnouts is een meerjarenplanning en prioriteitstelling voor restauratiewerkzaamheden opgesteld. Ter compensatie van het wegvallen van de restaurateur uit de organisatie is een jaarlijks onderhoudsbudget opgenomen in de begroting van de NLDA/KMA. Dit budget is ondergebracht bij hoofd bibliotheken, die op basis van een advies van de stichting HV KMA de behoeftestelling en aanbesteding initieert.

Restauraties zijn uitgevoerd aan de volgende olieverfdoeken:

2011 *Chassé, David Hendrik*. Uitgevoerd door de KMA restaurateur Henk Koopsen.

2012 *Baté Ilië, de bestorming van*. Uitgevoerd door atelier Arnouts, Oosterhout. Bij wijze van uitzondering is de lijst gerestaureerd en verguld op kosten van de HV KMA door de Heer Koopsen, de voormalige KMA restaurateur.

Charles de Heraugiëre. Uitgevoerd door atelier Olthuysen, Huijbergen.

Reede Ginkel, Goddard van. Uitgevoerd door J. Post, Breda.

2013 *Willem Lodewijk*. Uitgevoerd door J. Post, Breda.

2014 *Las Lanzas, de overgave van Breda*. Uitgevoerd door atelier Arnouts, Oosterhout.

Dit schilderij naar een kopie van Valesquez was sinds 1992 in bruikleen van een particulier. Het doek werd door het neerstorten van het plafond in de gerenoveerde Hendrik III zaal in 2005 ernstig beschadigd. Na uitvoerige afweging heeft de eigenaresse in 2007 ingestemd met de verkoop van het doek aan de KMA. Sinds die tijd is het doek in depot blijven staan. Het bestuur heeft besloten om het doek dusdanig te laten restaureren dat

het weer toonbaar zou worden voor publieke presentatie. Het gerestaureerde doek werd onthuld tijdens de bijzondere tentoonstelling *De Spaanse Weg, in het voetspoor van de Tercios* in september 2014 in het Koningin Wilhelmina Paviljoen. Het doek heeft een plaats gekregen in de centrale hal van de Egmondgalerij.

2015 *Voet, H.J., generaal.* Uitgevoerd door atelier Arnouts, Oosterhout.

Koningin Wilhelmina Paviljoen
EXPOSITION / EXPOSITIE
LE CHEMIN DES ESPAGNOLS
UNE FERMETURE ÉCLAIR SUR LA PEAU DE L'EUROPE
DE SPAANSE WEG
HET VOETSPOOR VAN DE TERCIOS IN EUROPA
ANNO
1867

Infrastructuur

De infrastructuur van het complex het Kasteel van Breda vormt een belangrijk ondersteunend element voor het tonen van de collectie van de Historische Verzameling en voor de benodigde werk- en depotruimtes. In het navolgende deel worden de belangrijkste ontwikkelingen op dit gebied beschreven.

Ruimtes waar objecten aanwezig zijn of worden gepresenteerd:

- Een deel van de collectie wordt tentoongesteld in de permanente expositieruimte in het Koningin Wilhelmina Paviljoen (KWP). Aan de voorgevel van het KWP heeft de stichting twee perspex platen met een afbeelding van een cadet in historisch uniform laten aanbrengen. Verder zijn de vensters van het KWP op de begane grond voorzien van een HV KMA belettering en heeft de HV KMA een eigen vlag ontworpen, die wordt gehesen wanneer de expositie is geopend. Hiermee worden passanten geattendeerd op de aanwezigheid van de expositie. De expositieruimte is in 2012 voorzien van een groot touch-screen voor interactieve digitale presentaties. Aan een uitbreiding van deze presentaties wordt regelmatig gewerkt. De kleine separate ruimte in de expositieruimte is opnieuw ingericht en nu volledig gewijd aan de Indië-periode met een verwijzing naar de grotere Indië zaal op het Kasteel.
- De inrichting van de Indiëzaal op het Kasteel is verder geperfectioneerd, onder andere door het plaatsen van een aantal vitrines en het tentoonstellen van het zogeheten Bandung vaandel. Er zijn nog plannen om het geheel te completeren door middel van extra verklarende displays en zo mogelijk een korte video die naar believen kan worden gestart.
- In de Nassauzaal zijn geen wijzigingen. Wel is in 2015 opdracht gegeven voor het schilderen van een portret van koning Willem-Alexander aan de Haagse schilderes Rianne Smits. Voor dit nieuwe doek zal extra ruimte aan een van de wanden moeten worden gecreëerd.
- In de Grote Zaal zijn de twee glasschilderingen (huldeblijk ter gelegenheid van 175 KMA) van de Belgische kunstenaar Bruno Vekemans uit de Manche-box verwijderd en achter de bar opnieuw opgehangen.
- In een nis op de Stenen Trap heeft de stichting een display van een cadet in schermpak als ook een ceremonieel uniform met Meesterembleem en Meesterdegen ingericht.
- Het voornemen om de Konings- en Heldengalerij opnieuw in te richten is niet tot uitvoering gekomen. Wel zijn meer gedetailleerde ontwerpen gemaakt om deze galerijen “aan te kleden”. Dat kan pas worden gerealiseerd na afronding van de grondige bouwkundige renovatie van de 1e verdieping van het kasteel, die thans voor 2017 staat gepland.
- De Puffiuszaal is opnieuw ingericht met de twee gerestaureerde doeken over de Tiendaagse Veldtocht.
- In de Duiventoren zijn de beschadigde panelen over de list met het Turfschip in 2012 vervangen door nieuwe exemplaren.
- In het Arsenaal zijn na de verbouwing op de begane grond twee vitrines met blanke wapens uit de collectie ingericht.
- In de hal van de Aula heeft de stichting enkele vitrines met cadettenuniformen geplaatst.

- De generaal Voetzaal is verfraaid door middel van de prentenserie van Staring, de Stokvischorders, en een prentenserie over het cadettenleven (zie elders).
- Ook de Bolognazaal zou op soortgelijke wijze kunnen worden verfraaid, hieraan is nog geen prioriteit gegeven.
- Objecten in de Senaatszitkamer behoren deels tot de HV verzameling en zijn deels het bezit van het Cadettencorps, e.e.a. dient nog te worden geïnventariseerd en geverifieerd.
- In het Blokhuis zijn bij het wisselen van de gouverneur, op verzoek van gouverneur Tieskens, de vitrinekasten met Chinees porselein uit de ontvangstruimte weggehaald. De porseleinen objecten zijn opgeslagen in depot in afwachting van een toekomstige bestemming. Geconstateerd is dat deze porseleinen voorwerpen weliswaar zijn geschonken door gouverneur Puffius, maar zijn geregistreerd door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, die deze voorwerpen op een bruikleenlijst heeft staan. Geplaatst is een vitrine met een ceremonieel cadettenuniform met meesterembleem en meesterdegen
- De stichting staat gereed om bij een verdere herinrichting van de ontvangstruimte van het Blokhuis te adviseren en te assisteren.

Depotruimte

De stichting beschikt thans over voldoende opslagruimte onder meer op de zolder van het KWP en de kelder van het Prins Bernhard Paviljoen.

Atelierruimte

Met het vertrek van de restaurateur uit de organisatie is de noodzaak voor een atelieruimte vervallen.

Externe contacten

Op landelijke niveau zijn er contacten met de Commissie Collecties ressorterend onder Traditie Commissie Koninklijke Landmacht. Verder zijn er contacten met de landelijke Kastelen Stichting in het kader van de Kastelendag.

Regionaal zijn er met name contacten met de stichting Erfgoed Brabant.

Op lokaal niveau zijn er goede contacten met de relevante gemeentelijke instellingen, het Breda's Museum, het Gilde de Baronie, de Stichting Breda Nassaustad, het Begijnhof, de Grote Kerk en de VVV.

Met de VVV-Breda is een convenant gesloten over het uitvoeren van bezoeken aan het Kasteel van Breda. Dit convenant is in 2008 geactualiseerd. De coördinatie bij de aanvragen van deze bezoeken berust sinds 2004 bij de stichting, een taak die voorheen werd uitgevoerd door de sectie Communicatie van de KMA.

Traditiecommissie Koninklijke Landmacht (TCKL)

Sinds de reorganisatie van de NLDA onder het Commando Diensten Centrum is de CLAS van oordeel dat de HV KMA niet meer kan ressorteren onder de KL. Dit heeft met name financiële gevolgen gehad voor de HV KMA, omdat de reiskostenvergoeding en een vergoeding voor de vrijwilligers werden stopgezet. De reiskosten zijn sinds die tijd voorzien in een deelbudget van de NLDA. De vertegenwoordigers van de HV KMA worden nog wel als waarnemer uitgenodigd voor de bijeenkomsten van de Commissie Collecties die valt onder de Traditie Commissie KL. Echter sinds 2014 leidt de Commissie Collecties een enigszins kwijnend bestaan

Ondersteuning

Personeel en vrijwilligers

De Stichting Historische Verzameling KMA kreeg, conform de beheersovereenkomst uit 2004 met de gouverneur KMA, ondersteuning op het gebied van beheer, conservering en administratie.

Met ingang van 2012 is echter de nuluren aanstelling (4 uur per week) van de administratieve kracht stopgezet. De stichting vult deze functie met behulp van een vaste vrijwilliger.

Met ingang van 2012 is eveneens de restaurateur van de KMA als gevolg van een reorganisatie van de NLDA geschrapt. Teneinde het preventieve en correctieve onderhoud van de uitgebreide en kostbare schilderijencollectie veilig te stellen, is door de KMA/NLDA een jaarlijks onderhoudsbudget ter beschikking gesteld. Dit budget is ondergebracht bij hoofd bibliotheek. Restauratiewerkzaamheden worden uitbesteed.

De Stichting kan zich verheugen op een vijftigtal vrijwilligers waaronder een aantal personen uit de KMA-organisatie. Zij vormen o.a. de werkgroep infrastructuur, de werkgroep fotoarchief, functioneren als gids en ondersteunen bij de evenementen. Voor het toezicht in de expositieruimte zijn ongeveer 16 vrijwilligers beschikbaar.

In het kader van deskundigheidsontwikkeling hebben enkele vrijwilligers en bestuursleden cursussen gevolgd op het gebied van collectiebeheer, verzorgd door de Stichting Erfgoed Brabant.

Overige ondersteuning

De ondersteuning van de zijde van de NLDA (onder andere bureau multimedia, de repro en de bibliotheek) is uitstekend, evenals die van de lokale vertegenwoordigers van het Facilitaire Bedrijf Defensie, de Defensie Beveiligings en Bewakings Organisatie en Paresto, een inzet die via de servicebalie wordt aangestuurd. De IT-ondersteuning wordt bemoeilijkt doordat de vrijwilligers en bestuur van de HV KMA niet tot de vaste Defensieorganisatie behoren en omdat de IT ondersteuning op centraal niveau wordt gecoördineerd. Daardoor kost het vaak extra tijd en inspanning om toch tot de gewenste behoeftevervulling te komen. De problemen met de toegangspasjes voor bestuursleden zijn grotendeels opgelost, hoewel er soms toch onverwachte verrassingen zijn. Door de toenemende bezoekersaantallen tijdens publieksopenstellingen van het kasteelcomplex en de aangescherpte veiligheidsnormen, is er bij de grotere evenementen een professionele Bedrijfshulpverlening (BHV) noodzakelijk. Tijdens de Kastelendag 2015 werden hiervoor externe krachten ingehuurd. Teneinde de kosten te drukken gaat de HV KMA met de steun van Defensie zelf een aantal BHV-ers in-company opleiden.

Financiën

In de afgelopen vijf jaar zijn er ingrijpende wijzigingen opgetreden in de vaste inkomstenbronnen van de stichting en is de ondersteuning "in natura" van de zijde van de KMA/NLDA op een aantal punten aanzienlijke gewijzigd.

De volgende "reguliere" inkomsten van de stichting zijn komen te vervallen:

1. Een vaste jaarlijkse bijdrage van de NLDA/KMA op basis van de Beheersovereenkomst van 2004 tussen de stichting en de gouverneur KMA, met ingang van 2012.

2. De jaarlijkse bijdrage van de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht (TCKL) inclusief bijdrage onkosten vrijwilligers en reiskostenvergoeding met ingang van 2011.

De volgende maatregelen hebben een gevolg gehad voor (de financiering van) de activiteiten van de stichting:

1. Stopzetten van de inhuur van een administratieve kracht.

2. Schrappen van de functie van restaurateur.

Teneinde de financiële gevolgen van deze maatregelen op te vangen, heeft de stichting besloten dat voor het rondleiden van bepaalde bezoekersgroepen een vaste donatie per bezoeker wordt gevraagd. Deze donaties vormen naast de al bestaande donatie van de VVV Breda, gebaseerd op bezoekersaantallen, de enige inkomstenbron van de stichting. Voorlopig heeft de stichting nog voldoende reserves om tegenvallers in de exploitatie op te vangen. Er wordt voor gewaakt dat de vermogenspositie van de stichting als gevolg van exploitatietekorten op den duur wordt uitgehold.

Ter compensatie van het wegvallen van de restaurateur kan de stichting voor restauratiewerkzaamheden en ander onderhoud van de collectie putten uit een budget van de NLDA/KMA. Datzelfde geldt voor de reiskosten en de organisatie van activiteiten met een grote externe uitstraling (Kastelendag).

De belangrijkste uitgaven uit eigen middelen van de stichting bestaan uit kleine aankopen en onkosten voor het welbevinden van de vrijwilligers.

Een volledig inzicht in de financiële toestand van de stichting wordt separaat ter beschikking gesteld aan de leden van de Raad van Toezicht.

Bijlage 1 bij verslag 2011 - 2015

Samenstelling bestuur en ondersteuning (31-12-2015)

Voorzitter	Kol bd S.A.M. Wulffaert
Secretaris	Lkol bd P. Rozendaal
Penningmeester	Lkol bd F.J. Hoen
Vertegenwoordiger Gouverneur/ C-NLDA	Prof. dr. W. Klinkert
Vertegenwoordiger Cadettencorps	vacant
Lid, Directeur VVV Breda	Mevr. M.B.H.J. Dreessen
Lid	Kol bd mr. J.L. Schlangen
Lid	Lkol bd A.W.M. van der Grinten
Lid	Dhr B.H.C.M. van de Calseijde

Ondersteuning	
Administratief medewerkster	Mevr. C. Basten
Collectieregistratie/ beheer	Dhr R. Marijnissen
Webmaster	LKol bd H.C.W.J. Meijers
Logistieke ondersteuning	AOO bd A. Beekmans
Werkgroep Vastgoed	Lkol bd ir. R. Agasi, Lkol bd J. Brinkhof
Werkgroep foto archief	Dhr A. Vermeer, B. Ides, J. Sijstermans

Samenstelling Raad van Toezicht (31-12-2015)

Voorzitter C-NLDA	Genmaj Th. W.B.Vleugels
Secretaris (Hoofd IVC NLDA)	Ltkol bd P.C.B. Rozendaal
Vertegenwoordiger CLAS	Bgen bd em. prof. J.M.J. Bosch
Vertegenwoordiger CLSK	Lgen bd dr. D. Starink
Vertegenwoordiger CKMAR	Vacant
Gemeente Breda	Vacant
Onafhankelijk lid	Kol bd S.C. van Nugteren
Adviseur (Vz HV KMA)	Kol bd S.A.M. Wulffaert

Bijlage 2 bij verslag 2011 - 2015

Aanwinsten 2011 - 2015

Aankopen

De Stichting heeft een restrictief aankoopbeleid en gaat alleen tot aankoop over indien dit tot een completering of belangrijke kwalitatieve verbetering van de collectie leidt. Uitbreiding op zich is geen doel. Tegen deze achtergrond heeft de stichting in de verslagperiode uit eigen middelen de volgende aankopen gedaan:

- Kopieën van prentenserie *Schetsen uit het leven aan de KMA* van Willem Constatijn Staring (uitgever P.B. Nieuwenhuijs, 1870) met lijsten en passe-partouts ten behoeve van de generaal Voetzaal.
- Olieverfschilderij kasteelwatermolen ten behoeve van de expositieruimte.

Schenkingen

De stichting krijgt regelmatig schenkingen aangeboden van particulieren en (oud) officieren. Het beleid is dat een schenking alleen wordt geaccepteerd wanneer de aangeboden objecten/documenten/foto's en dergelijke op enigerlei wijze passen binnen de KMA collectie (relatie met officiersopleidingen of het Kasteel van Breda en zijn geschiedenis) of in praktische zin een welkome aanvulling zijn op de bestaande collectie (specifieke uniformen, officierssabels, etc). De schenkingen worden geacht na overdracht eigendom te zijn van de KMA c.q. de Staat der Nederlanden, aangezien het beleid van de stichting is geen eigen deelcollectie in eigendom aan te leggen. De schenkingen worden vastgelegd door middel van een dankbrief aan de schenkers, waarin de schenking in detail is omschreven. De collectiebeheerder zorgt verder voor registraties in Adlib en opslag in depot of aanwending ten behoeve van presentatie in de expositieruimte of een van de ruimtes van het Kasteel.

2011
Schenking van de Heer G.B. van Alsté, luitenant-kolonel der Artillerie b.d., Goes.
Panoramische foto, enkele KMA schriftjes, diverse rangonderscheidingstekens en epauletten.

Schenking van de heer kapitein b.d. F.W.A. Waasdorp.
- Herdenkingsbeeldje op stenen sokkel *Vrijheid na verzet*.
- Herdenkingsplaquette metaal op hout.
- Verzetsherdenkingskruis met miniatuur en certificaat.
- Bil met 30 knopen van de Binnenlandse Strijdkrachten (1944 – 1945).

Schenking van de heer W. Spronk, Breda.
Service dress Koninklijke Landmacht inclusief bijbehorende overjas.

Schenking de heer S.A.M. Wulffaert, Bergen op Zoom
KMA (senaats)medaille met blauwwit draaglint, met inscriptie adviseur Semper Fidelis 2000.

Schenking de heer H.J.K. Hissink, Zeist.
Ingelijste met de hand ingekleurde pentekening met gezicht op de Grote Kerk en Blokhuis gezien vanuit het Valkenberg, gesigneerd door "Lothar Wegner 5 september 1943". NB: tekening is gemaakt in de periode dat de Kriegsmarine en de Sicherheitsdienst op het Kasteel waren gevestigd.

Schenking van de erven van mevrouw M.E. Kruls-Dijxhoorn:
Olieverfportret generaal mr. K.J. Kruls (115 x 90 cm), Chef Generale Staf en Voorzitter van de Verenigde Chefs van Staven, geschilderd in 1949 door Sierk Schröder (1903 - 2002).

2012
Schenking van de heer L.G.C.A. van de Reijt, Luitenant-kolonel KLu b.d., Hoogerheide.
Luchtmacht wandelsabel M1955.

Schenking de heer J.J. Gras, Breda.
Herinneringspenning ter gelegenheid van de inzet bij het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard, 7 januari 1937, van zijn vader, kapitein der Artillerie J.D. Gras (1913 – 1999).

Schenking van de erven van luitenant-generaal J.F. van der Vijver.
- Zilveren schaal met inscriptie ter herinnering aan zijn verblijf bij het departement van Oorlog te Londen gedurende de oorlogsjaren 1940 – 1945.
- Tweetal Franse getuigschriften.
- Gegraveerde koperen granaathuls (75 x 275 mm) met inscriptie afgeschoten in Breda ter gelegenheid van de geboorte van Prinses Beatrix door de saluutbatterij van 3 R.V.A.

Schenking van de heer E. Vos, luitenant-kolonel KLu b.d., Helmond.
Groot aantal ontwerpen en tekeningen voor de cadettenalmanakken uit de periode 1969 - 1971 en het Assaut 1972.

Schenking van de erven generaal-majoor KLu D. Klik (Gouverneur KMA 1980 – 1984).
- 46 fotoalbums over de periode 1945 tot 2004 betreffende zijn militaire loopbaan.
- 2 mappen met diverse knipsels en tijdschriften.

Schenking mevrouw M.H. Lit-Moret, Ede.
Enkele glazen gegraveerd met het KMA embleem.

Schenking van de heer Ir. R.E. Woudenberg, Zoetermeer.
Zwarte officierscape.

Schenking van de heer L.H.H. Kuipéri:
- Wandelsabel M1912, H.C.C.H. Kuipéri, brigadegeneraal titulair generale staf, promotie 1933.
- Wandelsabel M1912, L.H.H. Kuipéri, kolonel vlieger b.d., promotie 1961.
- Hofdegen , 19e eeuw.
- 2 prenten Lansiers en Grenadiers.
- Gekleurde versie van de partituur van de Cadettenmars, november 1921.

Permanente bruikleen van de heer R. Marijnissen, Oosterhout.
- Gekleed tenue blauwzwart barathea, maat 42 model 2000 van een vrouwelijke cadet-sergeant van de Koninklijke Luchtmacht voorzien van een gouden kroon.
- twee klein model decoraties (1 x vierdaagse kruis en 1 x Tweede Daagse Militaire Prestatie-tocht oud model, beide eerste maal).

Schenking familie van Loon, Soerendonk.
De familie van Loon heeft een groot aantal attributen geschonken die zijn verbonden met het beroep van (militair) kleermaker. Waaronder een tweetal atilla's, knopen, epauletten, foto's tijdschriften en dergelijke. De heer van Loon en zijn vader hadden tot aan WO II een kleermakerij in Breda die zich toelegde op het maken van militaire uniformen en toebehoren. Hij werkte ook voor officieren verbonden aan de KMA. Hij heeft zijn werkzaamheden na de oorlog voorgezet in Eindhoven, echter aan de Bredase periode had hij de beste herinneringen. Er is een aparte tafelvitrine van een selectie van de objecten ingericht in de bibliotheek.

Schenking van de heer Fien Meiresonne, promotie 1962.
Estafettestokje met zilveren inscriptieplaatje van de wedstrijd (4 x 400 m) waarmee de KMA in 1962 de WEMCAM op de tweede plaats eindigde.

2013
Schenking van de heer Baselier, Breda.
Oorkonde van gemeente Breda d.d. 4 mei 1948, waarin de stad Breda het sneuvelen herdenkt van Opperwachtmeester van de Veldartillerie J.J. Bakker tijdens zijn militaire dienst in de Overzeese Gebiedsdelen.

Schenking van de heer Arjan de Zwart, promotie 1975.
- Diverse memorabilia uit zijn cadettentijd.
- Ceremonieel tenue officier der Militaire Administratie met cape, officierspet, 2x officierssjerp.
- M1912 officiers wandelsabel met "generaalsponjaard", compleet met hoes en sabelriem.
- CD met fotobestanden cadettenleven 1971 – 1975.

2014
Schenking luitenant-kolonel b.d. J. Steenstra, Breda.
Bruin riemensamenstel met koperen gespen van het dagelijks tenue voor officieren van de Koninklijke Landmacht in de periode rond 1955.

Schenking mevrouw E. Lips-Reijn, Oisterwijk.
Diverse onderdelen van officiersuniform, batons en medailles, instructiekaarten en algemene documentatie.

Schenking van mevrouw van Apeldoorn, Geldrop.
- Penning afbeelding generaal C.J. Snijders.
- Gedenkboek *Eeuwfeest van het Korps Rijdende Artillerie* (april 1893).
- Uitgave *De Telex, d.d.* 5 mei 1945.
- Kaart met wapens van Duitsland.
- Uitgave *Der Neue Weg*, 9 Mai 1945.
- Uitgave *Het Centrum*, 9 maart 1928.

Schenking van de familie van Lawick, Den Haag.
Betreft een deel van het familiearchief van oud-gouverneur KMA, luitenant-generaal H. Ch. G. Baron van Lawick, aangeboden door zijn kleinzoon mr G. H. A. Baron van Lawick en kleindochter Wendela Baronesse van Boetzelaer. De gehele schenking dient nog in detail te worden geïnventariseerd maar omvat in globale termen het volgende:

- Foto-albums
    a) begin 1900: Privéleven. 2 foto's mbt de KMA ('Pionieroefening' enz.., 1905).
    b) 1936-1939: bijna geheel betrekking hebbend op de KMA.
    c) 1940-1945: krijgsgevangenschap en het Bijzonder Gerechtshof.
    d) jaren vijftig: Privéleven, ook een aantal mbt de KMA.
- Agenda's en correspondentie:
    a) 1918—1945: agenda's.
    b) 1940— 1945: oorlogszakboekje, documentatie krijgsgevangenschap.
- 1940: Oorlogsdagen gebeurtenissen rond de KIvIA.
- Erewoordverklaring
    a) Memorandum.
    b) Publicatie *Een brandend Eerevraagstuk voor onze weermacht*.
    c) Overige documenten inzake het Eerevraagstuk.
- *Dagboek van een Colditzofficier*, krijgsgevangenschap tijd in meerdere kampen.
- Bijzonder Gerechtshof 's-Gravenhage.
- Bezwaar tegen en correspondentie mbt het regeringsbeleid gedurende de oorlogsjaren.
- Diversen
    a) Sportmedailles en –linten.
    b) Geografische tekeningen opleiding KMA.
    c) Oproep toelatingsexamen KMA 1902.
    d) Benoemingen.

Schenking kolonel b.d. G.H.J. Nordanus, Soest.
Groot aantal militaria en voorwerpen afkomstig uit zijn periode als cadet aan de KMA (1977 – 1980).

Schenking van de heer R.H. Rozenboom, Grootschermer.
Gedenkboek samengesteld door promotie 1964 ter gelegenheid van hun reünie op 4 oktober 2014.

2015
Schenking de heer H. van Stekelenburg, Zetten.
Origineel handgeschreven briefje van kapitein Sabron (later Gouverneur KMA 1900 – 1905) d.d. 17 februari 1892, waarin hij een exemplaar van een door hem geschreven boekwerk *De Oorlog van 1794 – 1795 op het grondgebied van de Republiek der Vereenigde Nederlanden* aanbiedt aan een lezer.

Schenking van cadet-cornet drs. T.J.A. Collas
Boekwerkje *Het paard en zijne verzorging*, aanschrijving D.v.O. November 1014, IIde Afdeling No. 16, uitgegeven KMA 1915.

Schenking van mevrouw J. D. Bijloos-van der Werff, Den Haag.
Ingelijste (reproductie) tekening van de inzet van de cadetten tijdens de Watersnoodramp in 1953 van Dio Rovers. Uit de opschriften aan de achterzijde wordt de "geschiedenis" van deze tekening duidelijk. Waarschijnlijk een soort dankbetuiging was aan de deelnemers.

Schenking van mevrouw B. Grützmacher Berkel en Rodenrijs.
- 2 x Cadetten Almanakken (1939, 1958), gedenkboeken 150 en 175 jaar KMA, naam en ranglijst Officieren 1974.
- Herkenningsplaatje Emanuel Grützmacher (29-02-1920, Slawi, Nederlands Oost Indië).
- Diverse memorabilia van de KMA.
- Granaat. Deze zou gevonden zijn na afloop van de vijandelijkheden in Rotterdam (meidagen 1940) en als souvenir mee naar huis genomen. Aangezien het niet duidelijk was of deze granaat nog een lading/ontsteking had, is deze na melding aan de KMAR, afgevoerd door de EOD.

Schenking van mevrouw van Apeldoorn, Geldrop.
Betreft de nalatenschap van de heer J.C. van Apeldoorn, geboren 1886, cadet van het Wapen der Artillerie, promotie 6 augustus 1910.
- Wandelsabel model 1912.
- Officierssabel Artillerie.
- Medailles (4x) Koninklijke Militaire Sportvereniging.
- Oorlogsherinneringskruis, mei 1940.
- Herinneringsbord, Delftsblauw, Veldartillerie.

Schenking van de heer A. van Heeswijk,Waalwijk.
Fotoalbum met (militaire) afbeeldingen van de periode voor WO II inclusief enkele foto's van de KMA.

Schenking van de heer Rudolph Buijs, Frankrijk.
Dit betreft de nalatenschap van zijn oom Luitenant Kolonel Willem de Feyter.
- 1 officiers kepi met pluim in originele dozen.
- Model opgemaakte onderscheidingen (mobilisatiekruis 1914-1918, oorlogsherinneringskruis met de gesp "Nederland mei 1940", Officierskruis met cijfer XV.
- Kleinmodel Officierskruis met cijfer XV.

- Enveloppe met oorkonde en aanbiedingsbrief van het 5-jartig bestaan van het “Nationaal Instituut Steun Wettig Gezag” (14 september 1953).
- 1 houten sigarettenkist met ingegraveerde tekst: “Stanislau, 1942 – 194”.
- 1 houten sigarettendoosje met gegraveerde ruiter te paard en opschrift 1942 en Stanislau (in Cyrillisch schrift).
- Enkele blauwe distributiebonnen.
- CV van Willem de Feyter.
- Een achterlaad Snider geweer M1896 .
- Een voorlaad percussie geweer uit de periode 1830-1850.
- Geïllustreerd gedenkboek *De Koninklijke Nederlandse Landmacht*, uitgever “Weekblad Gelderland in Woord en Beeld”, Arnhem 1936.
- Uniform Fibel van het Duitse leger.
- 2 sets kunststof kaarthoekmeters, groot formaat in stoffen foedraal.
- 2 enveloppen met (militaire) foto’s uit het persoonlijk/familie album.
- Enveloppe met grotere foto’s, deels militaire onderwerpen.
- 1 stapel deels militaire algemene prentenbriefkaarten.
- 1 mapje van 24 reproductietekeningen van kapitein paardenarts G. Holsheimer uit Stanislau.
- Gedenkpenning mobilisatie 1939 van het 3^{e} regiment Infanterie Markiezenhof te Bergen op Zoom, d.d. 9 januari 1940.
- Duitse Verdedigingskaart 1 : 5000 van gebied Nieuwe Maas.
- Handgeschreven dictaat/manuscript over handgranaten met detailtekeningen.
- Blauw aantekeningschrift *Militaire Aardrijkskunde*.

Schenking kolonel b.d. E. van Veen, Alkmaar.
Concertboekje en omslag feestwijzer 75-jarig bestaan KMA, 1903.

Schenking van de Heer drs. Frank E. Thijssen.
Enige attributen uit de nalatenschap van zijn vader brigadegeneraal A.P. Thijssen een van de eerste cadetten-vaandrig van KMA Bandung.
- Troepenhoed en twee beenwindsels.
- Kaart ingelijst omgeving Bandung.
- Twee boeken.

Schenking Historische Collectie Korps Commandotroepen/Commandostichting.
Boekje: Overdruk voordrachten over de (bouw)historie van het Kasteel van Breda, gehouden voor de Afdeling voor Bouw- en Waterbouwkunde en voor de Groep Bouwkundige ingenieurs van de Vereniging van Delftse ingenieurs te Breda op 9 september 1949.

Blanke wapens

In 2010 is in nauwe samenwerking met de Stichting HV KMA een ceremonieel peloton op de KMA ingesteld. Voor dit peloton is een set van 15 nieuwe wandelsabels M1912 aangeschaft voor alle ceremoniële evenementen die jaarlijks op de KMA worden gehouden. Gelijktijdig hebben wij dit peloton van oudere wandelsabels M1912 voorzien uit de HV collectie om te gebruiken voor het oefenen van de sabelexercitie. Het aantal ter beschikking gestelde oefensabels is van 3 in oktober 2010 inmiddels gestegen naar 9 stuks in oktober 2015.

Tevens is door toedoen van de HV onderhoud gedaan aan zowel de ceremoniële als oefenset ten behoeve van het peloton. Een leidraad Ceremonieel Peloton is mede met medewerking van de HV KMA tot stand gekomen.

In 2010 heeft de HV KMA het beheer van 14 meesterdegens overgenomen. Deze werden niet op de juiste wijze beheerd en ingezet. Vanaf 2011 zijn deze degens jaarlijks meerdere keren door C-NLDA uitgereikt aan cadetten die slaagden voor het brevet *Meester op een of meerdere wapens*, tot eind 2015 in totaal 6 maal.

Na restauratie in maart 2013 van de twee eresabels van kapitein Westenbrink-Weustmann en LKol Nieuwenhuyzen die in het Blokhuis aan de muur hingen zijn deze kostbare stukken geplaatst in de zilverkast van de Nassauzaal. De klimatologische omstandigheden in het Blokhuis beperken het tentoonstellen van zilveren of zwaar verzilverde voorwerpen in hoge mate. Daarentegen werden de minder kwetsbare Cavalerie sabels na onderhoud weer terug geplaatst. Ook de eredegen van generaal-majoor Van Daalen en de niet officiële eresabel van kapitein Gerlach zijn na restauratie gereed om bij de herinrichting van de Indiëzaal een definitieve plaats te krijgen.

Bijlage 3 bij verslag 2011 - 2015

Werk- en Studiegroep Nassau Vastgoed

De werk- en studiegroep Nassau Vastgoed van het Kasteel van Breda onderzoekt met vrijwilligers op professionele basis de wordingsgeschiedenis van het stamslot van het Koningshuis der Nederlanden. Voor doelstelling, werkwijze en werkgebied wordt verwezen naar het jaarverslag 2005.

Activiteiten en gerealiseerde projecten per jaar

2011

Studiereis Luik
In Luik is een ondergronds museum gerealiseerd, die archeologische opgravingen op locatie realistisch laat zien. Een optie die voor het Kasteel nog een brug te ver is. Voorts is het hertogelijk paleis eveneens uit de renaissance. De stad visualiseert op allerlei wijzen de bouwsporen uit het verleden

Vastgoedsymposium
Opdrachtgevers "Forum Bouw" was eind 2010 te gast bij gouverneur Richard Tieskens als ex commandant Dienst Vastgoed Defensie. Na ontvangst door Voorzitter Peter Jagers van Rijks Gebouwen Dienst verzorgden de leden van de werkgroep vastgoed een lezing en rondleiding over het Kasteel. Aansluitend was er een themadiscussie met een "diner pensant" in de Kolommenzaal.

Info Markering Voetprint
Archeologische opgravingen verdwijnen veelal weer onder de grond. Waar mogelijk worden deze met een "voetprint" weergegeven in de bestrating. Zo zijn op zes plaatsen infosteentjes geplaatst ter aanduiding van het grachtenstelsel, voornamelijk zichtbaar op de Parade.

Publicaties
In het voorgaande verslagjaar is het 10 jarige bestaan van de werkgroep herdacht met een publicatie die inzicht geeft in de werkzaamheden en bevindingen over die jaren. Met de komst van de website is een belangrijk deel hiervan geplaatst onder de noemer *Versteende Krijgskunst.* De volgende onderwerpen worden behandeld: Vesting, Zuidwal, Polanenslot, Binnenplaats, Bouwvolume, Nassautraptoren, Nassaustallen, Timpaan, Onderaardse Gangen, Mendozaslot, Infirmerie en Watermolen. Zie verder www.kasteelvanbreda.nl/Versteendekrijgskunst.

2012

Onderzoek
Een aantal onderzoeken zijn van start gegaan naar voormalige gebouwen op het oorspronkelijke kasteelcomplex zoals de Nassaustallen, kasteel-getijdewatermolen en de infirmerie.

In verband met een grootschalige renovatie van de voormalige Infirmerie (nu Arsenaal en burelen) is er ad-hoc onderzoek verricht naar een ijskelder en bouwsporen van de doorbraak en sloop van het ingangsportaal van de Rekenkamer. De werkgroep is van mening dat het bouwhistorisch rapport tal van tekortkomingen kende en instanties niet adequaat reageerden op informatie vanuit de werkgroep. Pogingen van de zijde van de werkgroep en later ook van het bestuur van de stichting om historische bouwkundige restanten en sporen te bewaren voor de toekomst hadden helaas weinig resultaat: de ijskelder is gesloopt en een renaissancepoort is vernield. Slechts één doorgang tussen het Arsenaal en de Rekenkamer is bewaard gebleven en gevisualiseerd in het stucwerk.

Studiereis Spanje
Om beter de bouwkundige wortels van het Renaissancepaleis te begrijpen is door een van de leden tijdens een privé vakantie een bezoek gebracht aan het stamslot van Mencia de Mendoza, derde echtgenote van graaf Hendrik III te La Calahorra in Andalusië aan de voet van de Sierra Nevada. Het middeleeuws ogende slot is van binnen geheel in renaissance gedompeld door zorg van de vader van Mencia. Hendrik III schreef zijn broer dat hij ook zoiets wilde.....

2013

Studiereis Italië
Eveneens tijdens een privé vakantiereis in Italië is Toscane en Umbrië bezocht, het gebied waar de vader van Mencia de Mendoza zijn inspiratie vond tot verbouwing van de burcht van Polanen. De geboortegrond van de renaissance en waar Graaf Hendrik III zijn architect Thomas Vincidor de Bologna rekruteerde voor zijn Paleis te Breda. Ook de vestingbouw die Breda zou gaan omspannen, vond hier zijn oorsprong. Deze studie was mede nodig om de digitale reconstructie van het stallencomplex vorm(gevelbeeld) te geven.

Studiereis Rupelmonde
Om het onderzoek naar een getijdewatermolen meer diepgang te geven is de nog werkende getijdewatermolen te Rupelmonde aan de Schelde te België bezocht. Breda heeft geruime tijd een groot getijdeverschil gekend, waardoor de kasteelwatermolen aanvankelijk op de getijdewisseling kon werken.

Onderzoek
Het onderzoek naar de voormalige Nassaustallen is nagenoeg afgerond. Op basis van archeologische opgravingen, oude kaarten, oude etsen en prenten, archief bezoek in Den Haag, Amsterdam, Amersfoort en Rotterdam, studiereizen en oude boeken/documenten is een digitaal virtueel beeld geschapen van dat complex net buiten de poort van het Kasteel in het Valkenberg.

Een gevelfragment van de stallen is als zogeheten Bredase muur in 1888 verhuisd naar het Rijksmuseum. De werkgroep publicatie hieromtrent is door de Koninklijke Bibliotheek opgevraagd. Een plan om een replica van de Bredase muur weer in Breda op locatie te realiseren wacht nog op support.

Op basis van een nieuw ontdekt schilderij met stadsgezicht van Breda, aangekocht door het Breda's Museum, is een voorlopige hernieuwde reconstructie van de Polanenburcht gemaakt.

2014

Informatieborden
Op diverse plaatsen in de Infirmerie en Nassautoren zijn informatieborden bij bouwsporen aangebracht. Die voor de binnenplaats van het Kasteel wachten nog op plaatsing.

Ten behoeve van de aankleding van de Heldengalerij en het gehele kasteelterrein zijn binnen de HV KMA plannen in ontwikkeling, de werkgroep vastgoed is hierbij nauw betrokken. Voor de herontwikkeling Heldengalerij na de renovatie van het Paleis Hendrik III is een Programma van Wensen gemaakt en ingediend.

Onderzoek
Het onderzoek naar de getijdewatermolen, de waterwerken rondom Breda, de overgang van getijde- naar riviermolen en diverse omliggende molens vindt zijn voltooiing in een concept publicatie. Diverse lezingen zijn gegeven voor historische gezelschappen. Een schilderij van de molen gehuisvest in een voormalig middeleeuws rondeel en voorzien van een bovenwoning (ten behoeve van Mencia Mendoza) door mevrouw Peet Quintus vormde het sluitstuk van deze fase. In 2015 is een publicatie in het vakblad van de Vereniging voor Molinologie verschenen. Aan een publicatie als Kilacadmonpaper wordt nog gewerkt.

Mindervaliden toegang
Met het oog op de geplande ingrijpende renovatie van het Kasteel, is bekeken of en hoe de toegankelijkheid voor minder validen is te verbeteren. Een bezoek aan een symposium, speciaal voor toegankelijkheid van monumenten, gaf de nodige diepgang. Voorstellen voor een interne lift naast de Stenen Trap en een permanente oplossing voor de Henricuspoort zijn aangeboden aan de staf van de NLDA.

2015

Inventarisatie
Het kasteel herbergt tal van sculpturen, ornamenten en monumenten. Deze zijn op verschillende vindplaatsen beschreven , maar nooit als geheel geïnventariseerd. Op basis van reeds aanwezig fotomateriaal, diverse documenten, raadplegingen van oudere officieren en docenten is een document in de maak van ruim 100 objecten. De website wordt inmiddels gestaag gevuld met onderdelen uit dit document. Zie verder www.kasteelvanbreda.nl/Collectie.

Onderzoek
Het Huis van Brecht kent vele bouwfasen en tal van bouwsporen. Ondanks de uitputtende beschrijving van de renovatie in de negentiger jaren van de vorige eeuw, blijft het nog tal van geheimen versluieren. Een 3D reconstructie hoopt meer inzicht te verwerven.

Lopend onderzoek & activiteiten:
Pronktrap Nassautoren
Reconstructie Lunetten A&B bij Breda
Reconstructie Huis van Brecht
Heldengalerij Tijdlijnborden Kasteel, raamzijde
Heldengalerij 2D objecten Historie, muurzijde
Heldengalerij Verbeelding Oogtegels, vloerdeel
Renaissance sculpturen van het Kasteel thans opgeslagen bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE), terugbrengen naar de oude omgeving (in kelder van het Kasteel)
Mindervaliden voorzieningen, lift naar 1e verdieping Kasteel en opgang Hendrik III-poort

Bezochte kennissymposia
Historisch metselwerk van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed.
Monumenten beheer van Rijksdienst Cultureel Erfgoed.
Toegankelijkheid van monumenten te België.
Buitenplaatsen bij de Nederlandse Kastelenstichting.
Indoor-monumenten van Rijks Vastgoed Bedrijf.

Samenstelling Werkgroep
• Ir R. Agasi, architect
• Dhr J. Brinkhof, academisch onderzoeker

adviseurs:
• Drs G. van den Eynde, archeoloog
• Dhr A. Hommel, bouwexpert
• Ing. A. Verhagen, bouwmaterialen specialist

De Stichting Historische Verzameling KMA is opgericht in 2003 op verzoek van de Gouverneur van de KMA met het doel om namens hem de Historische Verzameling van de KMA te beheren. De Gouverneur is voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting.

De doelstellingen van de Stichting zijn:

- Het beheren van de cultuurhistorische collectie die betrekking heeft op de geschiedenis van het Kasteel van Breda, de historie van het vorstenhuis voor zover er een relatie is met het Kasteel, de tradities en de opleidingen van de Koninklijke Militaire Academie, de voormalige cadettenschool, de voormalige Hoofdcursus en het opgeheven Opleidingscentrum voor Officieren/Opleidingscentrum Officieren Speciale Diensten;

- Het verzamelen van voorwerpen waarmee de cultuurhistorische collectie kan worden aangevuld en waarmee ook in de toekomst de historie en tradities van de opleidingen aan de Koninklijke Militaire Academie kunnen worden vastgelegd;

- Het bestemmen van de aanwezige ruimten waarin de collectie dient te worden ondergebracht;

- Het realiseren van toegankelijkheid voor een zo breed mogelijk publiek.

Stichting Historische Verzameling